novoměstský kuryr

3/2018

ČLÁNKY - INFORMACE - AKTUALITY - NÁZORY- FOTOGRAFIE

Pohled na Chábory při příjezdu od Solnice. Foto: J.B.

w w w . n o v o m e s t s k y k u r y r . i n f o

OBSAH:

MAPA REGIONU
OBCE S VAZBOU NA NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ
CHÁBORY, MĚLČANY - CO O SOBĚ NAPSALI V ROCE 1939
CHÁBORY, MĚLČANY Z INTERNETU
NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ
FOTO Z OBCE CHÁBORY
FOTO Z OBCE MĚLČANY
POHLEDY Z MĚSTA
OD KLADSKÉHO POMEZÍ
INSPIROMAT
ŽERTOVNÉ OBRÁZKY
FOTO NA ZADNÍM LISTU

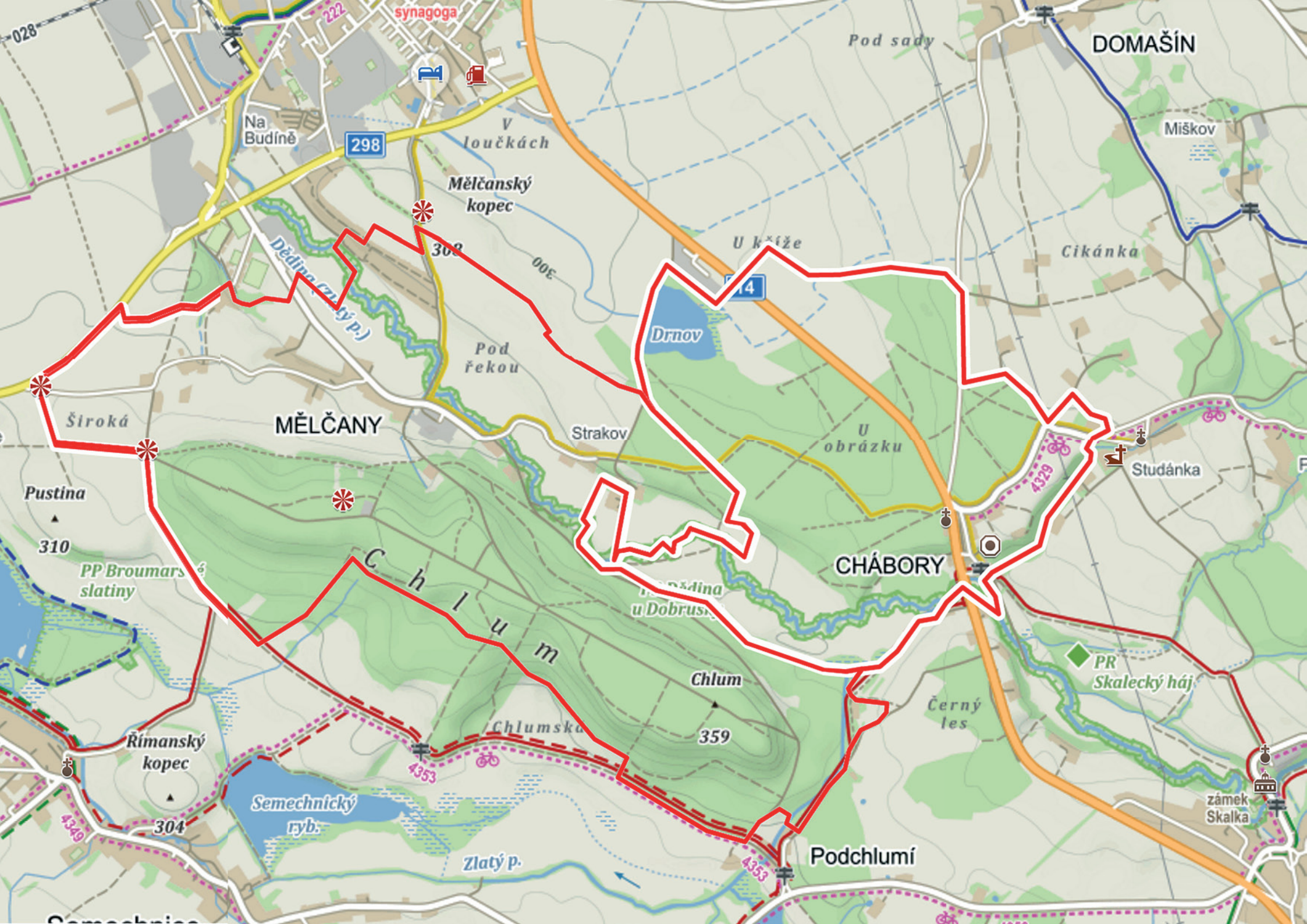
synagoga
Na Budíně
298
V loučkách
Mělčanský kopec
Pod sady
DOMAŠÍN
Miškov
U kříže
Cikánka
Drnov
Pod řekou
Široká
MĚLČANY
Strakov
U obrázku
Studánka
4329
Pustina
310
PP Broumarské slatiny
Chlum
CHÁBORY
PR Skalecký háj
Černý les
Chlumská
359
Římanský kopec
304
4353
4349
Semechnický ryb.
Zlatý p.
Podchlumí
zámek Skalka

Obce bývalého okresu Nové Město nad Metují

(Obce seznam stav 1939, přidružení současnost).

Obec	Zahrnuje obce a místa	Novkuryr
Bačetín	Bačetín	05/2015
	Sudín	05/2015
Bílý Újezd	Bílý Újezd	09/2016
	Hroška	09/2016
	Masty	09/2016
	Roudné	09/2016
Bohdašín	Bohdašín	02/2015
	Bydlo	02/2015
	Rokol	02/2015
	Vanovka	02/2015
Bohuslavice	Bohuslavice	06/2014
Bolehošť	Bolehošť	08/2016
	Bolehošťská Lhota	08/2016
	Lipiny	08/2016
Byzhradec	Byzhradec	10/2016
Bystré	Bystré	04/2015
Černčice	Černčice	04/2014
České Meziříčí	České Meziříčí	02/2016
	Skršice	02/2016
	Tošov	02/2016
Deštné v Orlických horách	Deštné v Orl. horách	09/2017
	Jedlová v Orl. horách	09/2017
	Plasnice	09/2017
Dobré	Dobré	06/2017
	Hlinné	06/2017
	Kamenice	06/2017
	Rovné	06/2017
Dobruška	Dobruška	
	Běstviny	11/2015
	Domašín	01/2018
	Doly	01/2018
	Chábory	03/2018, 05/2017
	Křovice	12/2015
	Mělčany	03/2018
	Miškov	02/2018
	Paseky	02/2018
	Pulice	
	Spáleniště	02/2018
	Studánka	05/2017,02/2018
Dobřany	Dobřany	07/2015
Chlístov	Chlístov	10/2015
Janov	Janov	03/2015
Jestřebí	Jestřebí	09/2013
Jílovice	Jílovice	05/2016
Kounov	Kounov	07/2017
	Hluky	07/2017
	Nedvězí	07/2017
	Rozkoš	07/2017
	Šediviny	07/2017
Králova Lhota	Králova Lhota	04/2016
Křivice	Křivice	11/2017
Ledce	Ledce	07/2016
	Klášter nad Dědinou	07/2016
	Újezdec	07/2016
Libchyně	Libchyně	01/2014
Mezilesí	Mezilesí	02/2014
Mokré	Mokré	02/2017
Nahořany	Nahořany	07/2014
	Dolsko	07/2014
	Městec	07/2014
	Lhota - Doubravice	07/2014
Nové Město nad Metují	Nové Město nad Metují	12/2013, 14
	Krčín	
	Spy	11/2014
	Vrchoviny	10/2014
Nový Hrádek	Nový Hrádek	10/2017
	Dlouhé-Rzy	10/2017
	Doly	10/2017
	Krahulčí	10/2017
Očelice	Očelice	03/2017
	Městec nad Dědinou	03/2017
Ohnišov	Ohnišov	01/2015
	Zákraví	01/2015
Olešnice v Orl. horách	Olešnice v Orl. horách	08/2015
Opočno	Opočno	
	Čánka	01/2017
	Dobříkovec	01/2017
Osečnice	Osečnice	12/2017
	Lomy	12/2017
	Proloh	12/2017
Podbřezí (Skalka)	Podbřezí (Skalka)	05/2017
	Lhota Netřeba	05/2017
	Netřeba	05/2017
	Přímy	05/2017
	Studánka	05/2017
	Škutina	05/2017
Pohoří	Pohoří	01/2016
Provodov-Šonov	Provodov-Šonov	09/2014
	Domkov	09/2014
	Václavice	09/2014
	Šeřeč	09/2014
Přepychy	Přepychy	04/2017
Přibyslav	Přibyslav	11/2013
Rohenice	Rohenice	03/2016
Sedloňov	Sedloňov	08/2017
	Polom	08/2017
	Ošerov	08/2017
Semechnice	Semechnice	12/2016
	Podchlumí	12/2016
Sendraž	Sendraž	10/2013
Slavětín nad Metují	Slavětín nad Metují	08/2014
Slavoňov	Slavoňov	03/2014
	Blažkov	03/2014
Sněžné	Sněžné	06/2015
Trnov	Trnov	11/2016
	Houdkovice	11/2016
	Malá Záhornice	11/2016
	Záhornice	11/2016
	Zádolí	11/2016
Val	Val	09/2015
	Provoz	09/2015
Vršovka	Vršovka	05/2014
Vysoký Újezd	Vysoký Újezd	06/2016

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ
obec, která byla okresním městem

Nové Město nad Metují bylo okresním městem. V čísle 2/2015 tohoto provedení „Novoměstského kurýra“ jsem uveřejnil mapu okresu Nové Město nad Metují z roku 1938. Které obce novoměstský okres tehdy zahrnoval, vyplývá z této mapy.

Seznam, který je uveden v předchozí tabulce je aktuální seznam obcí dle výše uvedené mapy novoměstského okresu.

Přidružené obce k těm větším odpovídají současnému stavu (t.j. cca rok 2017).

Tabulka je průběžně upravována a doplňována.

V jednotlivých číslech měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se budu věnovat obcím, které jsou v tabulce na straně 3.

V tabulce najdete, ve kterém čísle měsíčníku „Novoměstský kurýr“ se o příslušné obci píše.

V knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“ o sobě obce novoměstského okresu napsaly krátkou nebo i delší informaci.

Ovšem je třeba připomenout, že v roce 1939, kdy kniha vznikala, už existovaly Sudety, tj. území, které bylo od Československa v roce 1938 dohodou velmocí v Mnichově odříznuto. A tak některé původní obce novoměstského okresu do knihy „Nové Město nad Metují a jeho kraj“, která vyšla na začátku roku 1940, nemohly nic napsat. Samozřejmě tyto obce jsem podle výše zmíněné mapy do okresu Nové Město nad Metují zahrnul.

Obce budu volit namátkově dle mé nálady, kam se mi bude chtít právě jet. Pokračuji obcí CHÁBORY a MĚLČANY.

Jindřich Buchal.

CHÁBORY
Co o sobě napsali v roce 1939 v knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“:

Takže, jak jsem předpokládal, v knize „Nové Město nad Metují a jeho kraj“ se obec Chábory nijak neprezentovaly. Ale obec MĚLČANY ano.

J.B.

Mělčany.

Obec leží v klínu lesů a zahrad, v údolí půl hodiny jižně od Dobrušky. S hor Orlických protéká dědinou Zlatý potok směrem od jihu k západu. Na jižní straně po celé délce údolí a obce rozkládá se lesnaté návrší Chlum, dostupující výšky 357 m, ve výměře 185 ha. Na opačné straně, severní, je kopec Dobrušský, 317 m vysoký. Na východě je les, zvaný „Obec“. K západu přechází úzké údolí v rovinu k Dobrušce a Pulicům, s nadmořskou výškou 290 m. Je to romantická krajina, bohatá na přírodní krásy, která láká četné výletníky, kteří vždy rádi se sem vracejí.

„Zlatý potok“ je říčka nepatrná a milá, ale při větších deštích neb na jaře při tání sněhu v horách proměňuje se v mohutnou řeku; rybolov má pronajat rybářský spolek z Opočna. „Na Chlumě“ jsou staré mohyly v počtu as 70; zdá se však, že mnoho jich bylo přeměnou lesa srovnáno se zemí. Podle nálezů úlomků a jehlic patří tyto mohyly do starší doby bronzové (únětické). Na východním strmém svahu lesa Chlumu stával v dávnověku hrad, po kterém jsou patrný ještě zbytky valů.

První známá zmínka o dědině je zápis v deskách dvorských z r. 1455; podle tohoto zápisu přináležel k hradu Opočnu poplužní dvůr manský Srub, jinak Zmrhalovice nad Milčany, s lesem řečeným Drnov.

Rozloha katastru je 370 ha. Z toho 190 ha orné půdy a luk a 180 ha lesů. Obec vlastní 2 ha polí a 10 ha lesa. Půda selská měří 173 ha, panská 190 ha, zádušní kostela dobrušského 21/2 ha. Hasičský sbor o 19 členech vlastní novou motorovou stříkačku. Obecní knihovna má přes 120 svazků. Péčí okresního zastupitelstva novoměstského, za peněžité podpory země České a obcí Dobrušky a Mělčan staví se do obce nová okresní silnice, čímž vyhověno bude dávnému přání celé veřejnosti. Nyní čítá 30 čísel se 120 obyvateli, vesměs zemědělci, národnosti české, náboženství římskokatolického.

MĚLČANY Z INTERNETU

Nejstarší zápis o Mělčanech je obsažen v deskách dvorských. Podle zápisu z 31. května 1455, jímž král Ladislav Pohrobek dal Jiřímu z Kunštátu a Poděbrad hrad Opočno, k němuž přináležel mj. poplužní manský dvůr Zmrhalovice Srub nad Milčany s lesem Drnovem. K roku 1588 bylo v Mělčanech deset osedlých.

Historie osídlení však sahá do mnohem hlubší minulosti. Na kopci Chlum, který patří do mělčanského katastru, se nachází pozůstatky hradiště z doby bronzové a na svahu Chlumu směrem k Semechnicím pohřebiště lidu lužické kultury, rovněž z doby bronzové. V roce 1924 zde byl proveden dílčí archeologický průzkum muzeem v Hradci Králové.

Na jaře 1628 se mělčanští zúčastnili velkého protikatolického povstání, za což byla obec potrestána pokutou. Po skončení třicetileté války (podle soupisu obyvatel podle víry z roku 1651) bylo v Mělčanech 17 mužů, 20 žen a 35 dětí do čtrnácti let. Zajímavé je, že již v roce 1700 se v seznamu osob neshledáme v Mělčanech s žádným jménem, které bylo uvedeno na seznamu osob v roce 1651.

Již v roce 1839 byla v Mělčanech založena první obecní pamětní kniha. Uvolnění pro obyvatele znamenalo zrušení roboty v roce 1848. Jako poděkování za tento čin postavili mělčanští obecní kříž, který byl v roce 1874 nahrazen křížem kamenným. V roce 1860 byla postavena dřevěná zvonice se zvonkem, který měl být za první světové války zrekvírován. 23. září jej však bratři Škodovi tajně zakopali a znovu byl slavnostně zavěšen 29. prosince 1918. Rekvizici za druhé světové války se však již zvonek nevyhnul. Na jeho místo byl 21. září 1947 zavěšen zvonek nový.

Největší zaznamenaný počet obyvatel měly Mělčany v roce 1843 - celkem 172 osob. Toto číslo postupně klesalo s výraznějším zlomem po druhé světové válce. V roce 2001 zde žilo 88 lidí.

V letech 1849 až 1948 byly Mělčany samostatnou obcí, od 16. února 1948 jsou součástí města Dobrušky.

Zdroj: www stránky města Dobrušky.

CHÁBORY Z INTERNETU

U této osady stával středověký hrad, o němž však nemáme žádných písemných zpráv. Jedna z domněnek jej označuje za možné sídlo pánů z Dobrušky. První písemná zpráva pochází z 12. prosince 1540. Zde se však píše již jen o louce pod pustým hradem, což znamená, že v této době již hrad nebyl obydlen. V 19. století byl na místě bývalého hradu otevřen kamenolom a podstatná část hradních zbytků byla zničena. Až teprve 29. října 1934 zakázala dobrušská městská rada další těžbu, aby se zachránily poslední zbytky hradu, tj. část příkopu, základy věže a několik bývalých budov předhradí. Průzkum chábor-ského hradu provedl 12. prosince 1933 ředitel Státního ústavu

archeologického Karel Buchtela. 1. května 1982 byl v bývalém lomu pod zbytky zřícenin otevřen areál zdraví.

Samotná osada Chábory je prvně připomínána roku 1610. V roce 1647 nechala Kateřina z Vlkanova, vdova po Jiřím Vostrovském ze Skalky, vybudovat v Cháborách na Zlatém potoce splav, odvádějící část vody náhonem do Podchlumí a Opočna V sušších letech se pak stávalo, že byl Zlatý potok v Mělčanech téměř bez vody.

Za základě povolení pražského gubernia z 27. prosince 1828 byla osada Chábory rozšířena o novou výstavbu. Dne 2. srpna 1875 byla vysvěcena cháborská kaple Nejsvětější Trojice, zbudovaná nákladem Josefa a Barbory Švorcových. 14. dubna 1919 byl do kaple pořízen zvon.

V roce 1882 byl přes Zlatý potok postaven kamenný most, stržený velikou povodní v roce 1998. Na mostě stála od 1. července 1888 socha sv. Jana Nepomuckého.

V roce 1877 byl založen cháborský hasičský sbor a roku 1880 postavena hasičská zbrojnice, do níž v roce 1901 zakoupili novou stříkačku. Dne 3. září 1884 téměř celá cháborská osada vyhořela. Z celkového počtu 22 dřevěných domků zničil požár 15 obydlí.

Poblíž Chábor, v lese Drnově, postavilo myslivecké sdružení umělou noru U Kajetána. Slavnostní zahájení norování na lišku a jezevce proběhlo 26. července 1959.

Chábory mají také své významné rodáky. V čp. 25 se 14. listopadu 1847 narodil spisovatel, básník a novinář Josef Kuchař. Vystudoval gymnázium (postupně v Rychnově n. Kn., Litomyšli a v Hradci Králové) a stal se úředníkem banky Slavia. Svoje verše uveřejňoval zejména časopisecky v listech „Zlatá Praha“, „Zvon“, „Nový ruch“, „Světozor“, „Český svět“, „Osvěta“ aj. Knižně vydal sbírky „Za soumraku“, „Chýžka“, „Ze zašlých i nových dob“, „Cestou životem“. Publikoval i drobnou prózu. Jeho tvorba byla zaměřena především lyricky a svým obsahem akcentovala lásku k vlasti. Zemřel v Praze 26. května 1926.

2. srpna 1879 se zde narodil Josef Štolovský, malíř a průmyslový podnikatel. Malířství studoval v letech 1899 - 1904 na krajinářské škole pražské Akademie, potom od roku 1905 v Mnichově. Byl žákem Mařákovy moderní krajinářské školy. Jeho nadějnou tvorbu přerušilo období od roku 1910, kdy založil v Praze výrobu barev, které pod značkou ŠTOLO vstoupily do povědomí generace malířů. Po zkonsolidování podniku se od roku 1925 opět vrací k tvůrčí práci, která ho přivedla do rodných Orlických hor, ale i do velkých průmyslových závodů, jejich atmosféru realisticky zachytil na mnohých svých obrazech. Významná byla i Štolovského organizační práce, především ve funkci předsedy Jednoty výtvarných umělců. Zemřel v Praze 10. února 1936.

Třetím významným cháborským rodákem je grafik Josef Poláček. Narodil se v čp. 2 dne 27. března 1925. Jeho výtvarný talent se projevil již v mládí. První samostatnou výstavu karikatur (především českých herců) uskutečnil v roce 1944, ve svých devatenácti letech. V roce 1945 začíná studovat na státní grafické škole v Praze. Odchází do České Lípy, kde se v roce 1949 stává ředitelem okresního osvětového domu. Od roku 1959 až do svého odchodu na odpočinek pracuje jako vedoucí kulturního zařízení ve Varnsdorfu, redaktor časopisu a textilní výtvarník. Svoji uměleckou tvorbu věnuje zejména grafice a karikatuře. Uspořádal více než čtyři desítky samostatných výstav a zúčastnil se na stovce výstav společných doma i v zahraničí. Jeho grafiky a kreslené vtipy vyšly ve více než 150 časopisech a novinách. Vysokou výtvarnou úroveň mají jeho ex libris.

Zdroj: www stránky města Dobrušky.

Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů v Cháborách

Mezi dobrušskými kronikami má kronika cháborská místo velmi specifické. Především tím, že Chábory nikdy nebyly samostatnou obcí, vždy jen osadou, přináležející administrativně k Dobrušce. Územně však jsou Chábory od Dobrušky oddělené, takže se jejich obyvatelé cítili spíše obyvateli vesnickými než městskými. Navíc část Chábor patří administrativně k obci Podbřezí. Cháborská osada žila také samostatným společenským a kulturním životem.

Odtud se také odvíjí původ cháborské kroniky. V osadě působil a působí velmi aktivní Sbor dobrovolných hasičů, který se (tak jako všude jinde) věnoval kromě svého hlavního poslání (ochrana životů a majetku svých bližních) i mnohým kulturním a společenským aktivitám. Z vnitřní potřeby zachytit tyto aktivity, jakož i celý život na Cháborách, vznikla cháborská kronika.

O jejím založení rozhodla výborová schůze hasičského sboru dne 30. listopadu 1924. Ale skutečně psát se začala kronika až v roce 1932, kdy se tohoto úkolu ujal první cháborský kronikář František Horák. Protože Chábory nejsou samostatnou obcí, sloužila hasičská kronika zároveň jako kronika obecní.

První kapitoly jsou věnovány starší historii osady. Od prvních zmínek o cháborském hradu přes další data až do 19. století. Pozornost je věnována i založení cháborského hasičského sboru v roce 1877, jeho členům i aktivitám. Najdeme zde například i charakteristiky hasičských funkcionářů, zejména starostů a velitelů.

Součástí cháborského hasičského sboru byl i divadelní odbor, který vyvíjel velmi aktivní činnost. V kronice najdeme i jména cháborských divadelních ochotníků a charakteristiky režisérů, kteří soubor vedli, zejména Václava Ulrycha a Václava Čápa, kteří byli opravdovými „obětavými dušemi“ cháborského ochotnického divadla.

Pochopitelně, že hlavní pozornost je věnována vlastní činnost hasičského sboru. Můžeme se dočíst nejen o vývoji jeho technického vybavení, ale i o pořádání společenských akcí, jsou zde vyjmenováni i jednotliví členové. Samostatná kapitolka podchycuje i všechny známé cháborské požáry.

Rozsáhlá pasáž je věnována historii cháborské osady. Zde najdeme i údaje o kapli, křížích a sochách v Cháborách a jejich nejbližším okolí. Velmi zajímavé je v této části vyprávění o místních lidových zvycích a obyčejích. Je zde například podrobný popis svatebních zvyků, nebo obyčejů výročních, jako například koledy. Pozoruhodné jsou poznámky o pověrách a lidovém léčení. Připomenut je i významný místní rodák, básník Josef Kuchař.

V následujícím oddíle je rok po roku zrekapitulována historie cháborského hasičského sboru v období od roku 1877 do roku 1939. Na staré zápisy navazují od roku 1958 zápisy nové, zobrazující moderní historii cháborských hasičů. Od roku 1988 vedl hasičskou kroniku pan Jindřich Poláček. Ten svoje zápisy prokládal i velmi zajímavými vzpomínkami na dobu svého mládí, na staré Chábory. Poslední část letopisů pak tvoří popis jednotlivých domů na Cháborách s posloupností jejich obyvatel.

Cháborská hasičská kronika je vedena dodnes a je uložena u sboru. Její kopii si můžete vypůjčit v dobrušském muzeu,

které zajistilo i její podobu digitální. Z kroniky jsme vybrali zajímavý úryvek o dopravě a vozidlech na počátku minulého století.

„Začátkem tohoto století nastala veliká změna též i v silniční dopravě. Pojízdné kolo, které koncem století devatenáctého bylo výsadním prostředkem pro dopravu „pánů“, stává se vozidlem lidovým. Jeho cena byla snížena, takže si ho mohl koupit i pracující člověk. Začínají používat kola zedníci i jiní dělníci, kteří na něm jezdívají denně do svého zaměstnání.

V roce 1901 přejel po Cháborách první automobil. To byla pro tehdejší lidi hotová událost. Nad tou vymožeností kroutili hlavami a říkali: „Jak je to možné, žádný to netáhne, a přece to jede.“ My kluci jsme se zase jeden před druhým chlubili: „Viděls, jak jel po Cháborách vlak?“ Slovo automobil bylo pro nás kluky ještě neznámým pojmem. Přejel tenkrát osadou tak jeden automobil týdně, ale jen osobní. Náklady se dopravovaly povozy taženými koňmi. Vzpomínám si, jak před první světovou válkou jely přes Chábory automobilové závody směrem od Dobrušky k Rychnovu. V ten den přejelo celkem 27 osobních automobilů. Bylo to číslo na tu dobu veliké.

První motor měl v Cháborách Rudolf Kupka č. 8 na pohon řemenem. Následkem rozmachu motorových vozidel zmizely v kopci strže, které byly čtyři přes celou šíři silnice pro svod vody. Takové strže byly velkým nebezpečím pro jízdu s motorovými vozidly.“

Zdroj www stránky Sboru dobrovolných hasičů Chábory.

NĚKOLIK MÝCH POSTŘEHŮ

Tentokrát jsem si vybral dvě vesnice, konkrétně Chábory a Mělčany. Obě jsou dnes přiřazeny pod správu Dobrušky, leží vedle sebe a tak se to docela hodí.

Začnu Zlatým potokem. Do Chábor tato říčka přitéká podle mapy pod názvem Dědina (Zlatý potok), pod Chábory je jez, který rozděluje tuto říčku na Zlatý potok, který pokračuje vlevo a na Dědinu (Zlatý potok), ten pokračuje vpravo. V popisech vesnic jsem se o tomto potoku zminil často. Ovšem ten jez pod Chábory, ten „rozdělovací“ jez je docela atrakce. Osobně jsem se k němu nedostal a tak používám obrázky, které jsem našel na internetu. Znovu zde zmiňuji, že ať Zlatý potok nebo Dědina - je to pozoruhodný vodní tok Orlických hor. Na tom rozdělovacím jezu se dá regulovat rozdělení množství vody do obou toků. Nad Chábory začíná

podhůří Orlických hor t.j. čím dál větší kopce, pod Chábory začíná mírně zvlněná rovina, která pokračuje směrem na Hradec Králové.

Přes Chábory vede silně frekventovaná silnice I/14, při jejím přecházení jsem si musel dát opravdu pozor, je tam docela „cvrkot“. Přes Chábory jsem jel po této silnici mnohokrát, ovšem do Chábor jsem vstoupil teprve nyní.

Charakteristické je jejich rozložení na docela příkrém svahu, mimo hlavní silnici tam jsou v podstatě dvě „uličky“. Je to vesnice malá, je vidět ovšem snaha po pořádku a úpravě.

Na horním konci pokračuje nová výstavba směrem ke Studánce, která je známým poutním místem.

Při vjezdu do obce od Dobrušky je vlevo výstavný a dříve slavný hostinec, který dnes není v provozu, což je velká škoda.

Naproti kaple Nejsvětější trojice, která by si zasloužila odstranit strom, který roste přímo před vchodem.

Dole u mostu zaujme socha sv. Jana Nepomuckého, která zaujímá dominantní místo nedaleko mostu. Most tam mají nový a pevný, ten původní odnesla totiž voda v roce 1998.

Zaujal mě „Areál zdraví“, který je vybudován v areálu bývalého lomu. Aktivní jsou zřejmě místní hasiči, mají pěknou zbrojnici ale i články na internetu.

Okolí Chábor je malebné na všechny strany, jistě nabízí řadu pěkných vycházek.

Nyní se přesuňme do Mělčan. Přiznám se, nikdy předtím jsem tam nebyl. Proto mě docela překvapila rozsáhlá rovina kolem zmíněného potoka Dědiny. Výstavba Mělčan je rozptýlená jednak po té rovině, kde pokračuje osadou s názvem Strakov a tam silnice končí. Přes les se lesními cestami lze dostat do Chábor. Mezi Strakovem a silnicí z Dobrušky na Chábory je rybník Drnov se známou bažantnicí.

Nad Mělčany už dlouho plánují vybudování „poldru“, tj. hráze, která by zabránila povodním. Nyní se snad už blíží realizace.

Ovšem Mělčany se rozkládají i na vyvýšenině směrem na Opočno, podél asfaltové silničky, která se napojuje na silnici Dobruška - Opočno zhruba kilometr od Dobrušky. Je to perfektní vyhlídkové místo na celý kraj, jednak na Dobrušku ale i na Krkonoše a celé Orlické hory. Docela dobře je vidět i Nové Město nad Metují a blízké Opočno.

Od Opočenské silnice až na úroveň Chábor se nad Mělčany rozprostírá návrší Chlum a za ním před Opočnem veliký rybník Broumar, kde hospodaří „Kolowratské rybářství“.

Znovu jsem si naplno potvrdil, jak je ten náš kraj krásný a malebný. Kolik významných událostí se v něm za minulá staletí odehrálo a jak to všechno popsal ten náš „východočeský“ Jirásek.

Podívejte se na následující fotografie.

Jindřich Buchal.

FOTOGRAFIE Z OBCE CHÁBORY A MĚLČANY

Pohled na Krkonoše od horního konce Mělčan. Jsou vidět opravdu celé - úplně vlevo je Lysá hora a Kotel, vpravo vedle Sněžky ještě také něco vykukuje.

Pohled na Orlické hory s návrší u horního konce Mělčan.

Tento region jsem navštívil 21.3.2018 - toho dne byla nadstandardní viditelnost a tak nemohu vynechat i pohled na Dobrušku. Pěkné město s dobrou perspektivou na rozvoj v budoucnosti.

Pohled na objekt bývalé hospody zezadu - z výjezdu ke Studánce.

Silnice, která pokračuje ke Studánce.

Chábory od jihu.

Chábory od jihu.

Chábory od jihu.

Nový most v Cháborech.

Usedlost v Cháborech.

Usedlost v Cháborech.

Dědina (Zlatý potok).

Chábory - dolní konec u potoka.

Dolní konec v Cháborech.

Vjezd do Areálu zdraví v Cháborech.

Ulička k hornímu konci Chábor.

Chábory - Areál zdraví.

Vjezd do Areálu zdraví v Cháborech.

Ještě jednou cest ke zdraví v Cháborech.

Jedno zákoutí v Areálu zdraví v Cháborech.

Výjezd z nitra Chábor na hlavní silnici.

Cesta k hornímu konci Chábor.

Cesta k hornímu konci Chábor.

Pohled z horního konce v Cháborech.

A zase pokračujeme nahoru.

A už jsme skoro nahoře - pohled zpátky.

Zase o kousek výš - pohled dolů.

Rozcestník na horním konci Chábor.

Rozcestník na dolním konci Chábor.

Výjezd z Chábor na Dobrušku s autobusovou zastávkou.

Příjezd do Chábor od Dobrušky - vlevo stylová hospoda - ale zřejmě mimo provoz.

Ještě jeden pohled pohled dolů podél hlavní silnice.

Pohled na objekt hospody od jihu.

V domě vlevo bydlel Václav Dyntera, dlouholetý výrobní náměstek ve Stavostroji.

Kaple Nejsvětější trojice na horním konci chábor. Ten strom před vchodem tam hodně zaclání.

A toto je výjezd z Chábor přes nový most na Solnici a Rychnov nad Kněžnou.

Staré stavení vpravo pod silnicí.

A toto je pohled ze silnice vpravo dolů na jeden ze starých domů.

Území kolem Děditny (Zlatý potok) je významná chráněná lokalita

A toto je výjezd vpravo za mostem. Cedule s nápisem „soukromý pozemek“ mě zastavila.

Pohled na dolní konec Chábor od jihu.

Pohled na dolní konec Chábor od jihu.

Pohled ze silnice do nitra Chábor.

Křižovatka na dolním konci chábor.

Silnice odbočující vpravo na výjezdu na Dobrušku na Domašín.

Výjezd z Chábor na Dobrušku.

Turistické zákoutí u výjezdu na Dobrušku.

A tady už jsme se přesunuli ke vjezdu do Mělčan.

Pohled na „horní“ konec Mělčan - směr zkratka na Opočno.

Pohled od Mělčan zpátky na Dobrušku.

Vyhlídkové místo na výjezdu od Mělčan na silnici Dobruška - Opočno.

Pohled z vyhlídkového miísta k levé straně Dobrušky.

Pohled z vyhlídkového místa přes Broumar na Opočno.

Vjezd do Mělčan od opočenské silnice na Dobrušku.

Pohled na část Mělčan ze západu.

Výstavba srubových domků na horním konci Mělčan.

Pohled na západní konec Mělčan.

Jeden z domů v „horních“ Mělčanech se sluneční elektrárnou.

Luxusně upravená základna místních hasičů.

Jeden z mělčanských křížků vedle „hasičárny“.

A hned naproti křížku pěkně vybarvený domek.

Pohled od „hasičárny“ dále proti proudu Dědiny.

Louky na straně k Cháborům a jeden ze statků osady Strakov.

Osada Strakov od Mělčan.

Chatová osada na úbočí Mělčanského kopce - směr k Dobrušce.

Vjezd do Mělčan od osady Strakov.

Průmyslový objekt v Mělčanech.

Zákoutí s křížkem v Mělčanech.

FOTO Z MĚSTA

Stavba tělocvičny zahájena.

V pondělí 15. ledna 2018 byla podepsána smlouva o dílo na realizaci stavby: „Přístavba tělocvičny u ZŠ Komenského, Nové Město nad Metují“ mezi městem a stavební firmou STAKO s. r. o. z Hradce Králové.

„Zahájení stavby nové tělocvičny je naplánováno na jaro letošního roku. Celková doba výstavby by měla trvat nejdéle 15 měsíců, ukončení stavebních prací se tedy předpokládá do 31. 5. 2019. Celkové náklady na stavbu jsou téměř 25 milionů Kč, které budou hrazeny z rozpočtu města. Zastavěná plocha nové tělocvičny je 595,8 m2,“ uvedl starosta města Petr Hable.

Přístavba je situována do zadní části školy při pohledu z Komenského ulice. Jsou v ní navrženy rovněž šatny a hygienické zázemí, provozně je tělocvična propojena se školou. Z prostoru dvora je zajištěn bezbariérový přístup a přístup pro veřejnost. Konstrukční systém tělocvičny tvoří ocelová hala o rozponu 13,5 m. Šatny a hygienické zařízení jsou dvoupatrové, zděné, se stropní konstrukcí z železobetonových stropních panelů. Nově postavená tělocvična bude přes den sloužit pro školní výuku, v odpoledních a večerních hodinách a o víkendech bude využívána novoměstskou sportovní veřejností.

Zdroj: tisková zpráva města NMNM.

OD KLADSKÉHO POMEZÍ

Články z doby mezi válkami.

Jiráskův kraj v 2. polovici 19. století.1)

Souborného obrazu, jenž by zachytil život našeho kraje po roce 1848, přítmí let padesátých, bankrot absolutismu a spolkový ruch před válkou r. 1866, bujarou »dobu táborů«, kulturní a hospodářský rozmach v letech 70. a 80., ideové ovzduší u nás koncem století před světovou válkou — takového vylíčení nemáme! Příčiny jsou různé, a není to jen nedostatek časového odstupu: v regionální historii, kteráž jest jen ozvěnou těžkých kroků dějin celého národa, která si všímá i věcí zdánlivě nepatrných, kulturních drobnůstek a vlastně jen »z drobečků dělá chleba«, detaily příliš .zastiňují základní kontury, nehledě k okolnosti, že ohledy osobní zpravidla otupují hrot pera, ba někdy zadržují ruku, když se již chystá pro památku napsat...

V tom leží obtíže a jsem si jich vědom, ale přes to pokusím se — omezen jsa místem — byť jen širokými tahy zachytit to, co ještě namnoze v paměti žije, bledne však a vymírá.

Před 78 lety — tenkrát r. 1850 — kdy bylo 2 léta po konstituci, ale Havlíčka už Vídeň vyštvala do Kutné Hory, kdy žily ještě gardy, ale také již — jak by s nebe spadl — pátravě dveře otevíral ve „služební záležitosti" žandarm, ramenáč v zeleném kabátci, v šedých spodcích a s piklhaubnou, toho roku, kdy dozněla tříkrálová koleda, jež kantorům za trošek křídy, zpěvu, a hodně ponížení vynesla hrst šestáků a dost omasty a vajec, kdy rychtáři i magistráty doúřadovali a o velikonocích kajícníci odevzdávali zpovědní cedulky naposledy — toho roku 1850 přestaly staré patrimoniální úřady a na místě bývalých zámeckých kanceláří nastoupily 1. únorem c. k. politické úřady i soudy státní. V našem kraji uvedly se slibně.

V čele c. k. podkrajského úřadu novoměstského, k němuž patřily c. k. okresní úřady v Dobrušce .(přeložen r. 1859 do Opočna), v Náchodě (soud v České Skalici utvořen teprv r. 1868 při rozdělení správních úřadů na politické a soudní) a v Novém Městě n. Met., postaven c. k. podkrajský hejtman Jan Nep. Lhota (1811 - 1890), vlastenec a literát, známý pod jménem Květoslav Bystřicky, jenž r. 1848, kdy byl magistrátním radou v Náchodě, zvolen byl v okresu hořickém za říšského poslance. Z jeho provolání ze dne 24. 1. 1850, adresovaného „Velectěným občanům podkraje novoměstského", nese se jiný duch než z bývalých vrchnostenských cirkulářů, v nichž se mluvívalo jen o vrchnostech a poddaných. C. k. podkrajský Lhota obrací se k „rozmilým krajanům", zaručuje rovnoprávnost národní - praví, že „mateřský jazyk jest nejdražší dědictví praotců našich" a slibuje jej hájiti. Vyhlášku končí: „Sláva našemu nejmilostivějšímu Císaři a Králi, naší milé vlasti a Vám, rozmilí přátelé!"

Náchodsko ovšem ani za patrimoniální správy osvíceného dvorního rady Oty Ericha (1786 - 1864) nemohlo si stěžovati, na Opočensku však panská správa tížila a Šubertovo drama „Jan Výrava", napsané v panské hospodě ratibořické, ač jeho děj přenesl spisovatel do r. 1781, podkladem má selské bouře na Opočensku r. 1846. kdy meziříčský sedlák Němeček odsouzen byl vrchním Komersem k potupnému „pardusu". Hrdý a cti dbalý sedlák však pohanění nesnesl, a po první ráně holí padl mrtev. Ale i na Náchodsku bylo patrimoniální soudnictví špatné a r. 1848 adjunkt vrchního úřadu Karel Šolc, jehož lidová fáma podezřívala ze spojení se Špetly, před hněvem lidu v noci ujíždí. Ale ani nový podkrajský se nezachoval a nespokojení sedláci brzy rýmovali:

„Lhota — slota!"

Podkrajský Lhota byl opravdu rázný a zákonům zjednával respekt i z cenu popularity; venkovský lid byl neuvědomělý, nechápal podstaty občanských svobod a často musel zakročiti žandarm neb i vojsko, kde nebylo dosti rozumu, uznalosti a dobré vůle. Dokladem, jak nízko cenil lid vzdělání, byl nápis na lomenici školní budovy ve Velkém Poříčí — v obci, jež se může dnes pochlubiti jednou z nejkrásnějších škol, kde stálo do r. 1835 doslovně:

„To má být ta nová škola, a to nejvíc pro kantora, mladým lidem pro mučení, velkým lidem pro trápení."

Svůj odpor proti škole a vzdělání (v samém Náchodě za rok 1847 neukázalo se 147 dětí ani jednou ve škole!) maskuje náš lid při provádění pokrokových školních zákonů Hasnerových státoprávně, vzpírá se školním přirážkám i osmileté školní docházce a těžko dnes pochopíme, co bojů utajuje suchá poznámka v zápiscích mého zesnulého otce:

„Dne 8. února 1781 přišla za příčinou exekuce na školní přirážku do Slavětína jedna úplná kompagnie vojínů v počtu dva a devadesát mužů v čele s hejtmanem, oberlieutnantem, lieutnantem a také pan komisař z Nového Města přišel s nimi."

Po letech na venkově nebylo mnohem lépe, a ještě r. 1884 téměř všechny přiškolené obce náchodské rekurují proti zřízení dívčí měšťanské školy! O náboženské zaujatosti mohly by vypravovati kroniky evangelických náboženských menšin; o bouři, jež se strhla r. 1851 proti evangelickému pohřbu na katolický hřbitov na Novém Hrádku, píše v Havlíčkově „Slovanu" (1851, 120 - 129) klášterecký reform. duchovní správce Jan Veselý a zajímavě v „Pamětech" (I., 60—74) náš Alois Jirásek. Tenkráte na Hrádek přijel sám Lhota, rozvzteklené ženské víriskaly na hejtmana:

„Perte ho! Zabte ho sekerou!"

Podkrajský Lhota jen s kordem v ruce vyvázl se zdravou kůží. Na Hrádku Lhota vyhrál, ale když se stejnou energií zakročil r. 1863 ve Vrchlabí proti fanatickým Němcům, kteří při českých kázáních tropili výtržnosti, a sesadil purkmistra - ministerstvu zdál se energický pan hejtman příliš ostrým: purkmistra opět uvedli v úřad a spravedlivého úředníka přesadili! I jinak postavení novoměstského c. k. podkrajského bylo těžké; v okresu nebylo dráhy, ba ani pořádných cest a správní okres čítal 9 měst, 128 obcí a 82.250 obyvatel a Vídeň pak se přičinila, aby i dobře míněné sliby zůstaly jen sliby!

Rok 1848 byl jen snem, a procitnutí nebylo vábné. V silvestrovské noci 1851 odvolána byla konstituce — když již dříve vojenský soud na Hradčanech vynášel těžké rozsudky nad radikálním studentstvem obviněným z velezrady. Z 24 studentů bylo 7 odsouzeno k smrti provazem a ostatní k deseti až patnáctiletému vězení. Z osudů Havlíčkových vidíme, jak se stmívalo, a nedivme se, že r. 1851, když - jak obyčejně - náchodská honorace oslavovala 1. máj v bělovesých lázních hostinou, „a mnoho a rozličných toastů se pilo, nikdo na zdraví a blaho Jeho Veličenstva nevzpomněl!"

A když tenkráte přece jedna sklenice se zvedla a N. N. pronesl přípitek J. C. K. M., „tu byli ostatní přinuceni učiniti totéž. Ale za to mnoho očí jej škaredě změřilo". I u nás, když černožlutě natřený poštovní Eilwagen na náměstí zarazil a poslíček uctivě smekaje propocenou „státsmici" roznášel noviny, mnoho rukou bralo je s obavami.

V Pražských úředních listech ze dne 2. ledna 1851 čteme i jména odsouzených z našeho kraje:

Jiří Dvořák, v Jesenici — panství novoměstském, býv. královéhradeckém kraji v Čechách, dne 7. dubna 1828 zrozen, katolík, svobodný, lyceista, k smrti provazem.

Antonín Soumar v Mezilesí, panství náchodské, v bývalém královéhradeckém kraji v Čechách, dne 13. září 1829 zrozen, katolík, svobodný, posluchač filosofie, k dvanáctiletému těžkému žaláři.

Pro zločin účastenství ve velezradě:

Vilém Bayer2), v Náchodě, býv. hradeckém kraji, v Čechách dne 8. listopadu 1831 zrozen, katolík, svobodný, posluchač práv, k desetiletému těžkému žaláři.

A následovaly rozsudky další:

Jindřich Podlipský, vůbec Dembinský z Opočna, v bývalém královéhradeckém kraji, 13. července r. 1832 zrozen, katolík, svobodný, technik, oud Českomoravského bratrství, k dvanáctiletému těžkému žaláři.

Adolf Baudyš z Chvalkovic v jičínském kraji, 1. února r. 1829 narozený, katolík, svobodný, posluchač práv, nebyv oudem žádného spolku, k desetiletému těžkému žaláři.

Ve vyšetřovací vazbě zemřel, rozsudku se nedočkav, Jan Sekavec z Opočna, člen studentského spolku „českomoravské bratrstvo". Byl uvězněn jakožto skladatel revolučních písní i básní a obžalován pro své komunistické názory. Josef Václav Frič (1829 - 1890), jenž v 1. 1844-47 býval na Opočně návštěvou v rodině sládka Václava Podlipského, šibenici unikl tím, že mu nebylo 20 let; jiní - jako bratr odsouzeného Jindřicha MUDr. Josef Podlipský, přítel Fričuv a později manžel Žofie Podlipské - z vyšetřovaní se vyvlékli, nebo jako doberský posluchač práv Josef Pašta, s nímž - milým, inteligentním starečkem - jsem se po léta stýkal, a jenž vyprávěl mnoho plastických podrobností - spasili se útěkem, aneb dali se k vojsku. Většinu vysvobodila amnestie r. 1854, ale mnozí úpěli dále, a ještě 3 léta po amnestii studios Tomášek v trestanecké blůze mete hradecké ulice.

Za absolutismu slibný politický život utichl a o tehdejším běhu života u nás zachovalo se i málo novinářských zpráv. V letech 50. neměli jsme kulturního střediska, na jaké vyrůstá Náchod. Hradec byl vzdálen, Rychnov se starosvětským piaristickým gymnasiem s rektorem P. Ježovským a Jos. V. Justinem Michlem na periferii, Broumov pak, kamž směřoval hlavní proud studujícího dorostu, byl naším snahám již svým německým prostředím odcizen. Uvědomělé snažení národní a kulturní představovalo jen několik jednotlivců - učitelů, úředníků, lékařů - především však vlasteneckých, ideálně založených kněží. Kromě „Polabského Slovana", jenž v letech 1848-1849 vycházel u hradeckého Jana H. Pospíšila, a v němž měl hlavní slovo konservativní vlastenec P. Josef Šrůtek (1822 - 1901), rodák náchodský a později „strážný kanovník kapituly hradecké", neměli jsme krajinského listu3), v němž by se doba zrcadlila, a dopisy od nás porůznu shledáváme v listech pražských a vídeňských. Už sama volba listu osvětluje nám duševní založení dopisovatelů. V dobách předbřeznových do pražské „Bohemie" zasílá zprávy „Von der schlesischen Grenze" pod značkou M. T. židovský felčar z Hronova Markus Teller (1812 - 1875); do téhož listu z Opočna píše MUDr. R. A. S. Skuherský (1794 - 1864), lidumilný lékař a zakladatel nemocnice v Opočně 1835, (v Náchodě teprve v 1. 1893-94). Do „Vídeňského deníku", řízeného Tomkem, novin rubriku „Od slezských hranic" obstarává K. K. (náchodský učitel K. Kejklíček) a týž s úpickym kaplanem Václavem Černým (*1817) dopisují v letech 1848 - 49 do „Polabského Slovana". Havlíčkovy „Národní noviny" a „Slovan" jsou tribunou radikálního kněžského dorostu, jenž tehdy - jako tomu bylo po r. 1818 - žádal pronikavé církevní reformy. Zprávy ty jsou vesměs anonymní, ale pozorný čtenář souvěkých listů snadno je zjistí. Jest to především Josef V. Justin Michl (1810 - 1862), známý pode jménem Dražar, jehož životní osudy i smutný konec dojemně vylíčila v románě „Drašar" Teréza Nováková. Michl, katecheta a učitel hlavní školy i „mimořádný docent literatury české" - jak se psával - při piaristickém gymnasiu rychnovském, je pro nás zajímavý nejen jako literární postava Novákové, ale i svým kulturním a vlasteneckým působením na Rychnovsku. Kaplan Černý „Havlíčkovy noviny" odebírá - a že i dobrušský P. J. Roštlapil měl k Havlíčkovi blízko, dokazuje podezření neznámého dopisovatele Vídeňského deníku, jenž viní Roštlapila z inspirace zprávy v „Politickém pozorovateli" ve Slovanu (1851, 410). Do Slovana, jakž již bylo řečeno, z Kláštera u Opočna referuje ev. duchovní J. Veselý. Havlíčkovým dopisovatelem jest učitel Jos. Arnošt Kolísko (1814 - 1881), přítel Boženy Němcové, účastník slovanského sjezdu a zakladatel školní knihovny (1845).4)

Z Náchoda o plátenictví a jeho krisi píše pod šifrou „Krkonošan" plátenník J. Dítě a příspěvky „Z hor krkonošských" své nadepisuje. Do Tomkem řízeného „Vídeňského deníku" zasílá zprávy hornoradechovský učitel Jan Nývlt (*1805). Regner píše jen články výhradně národohospodářské do „Přítele mládeže" a „Týdeníku národohospodářského"

Dr. Frant. Cyr. Velislav Kampelík (1805 - 1872), jehož jméno nesou naše spořitelní a záložní družstva, a jenž od 23. XI. 1849 do 16. VIII. 1850 působil také v Hronově, podnikl v prosinci r. 1848 vlasteneckou pout po Hradecku a v „Polabském Slovanu" 1849 společenské a národní poměry v našem kraji hodně otevřeně a leckde i černě popsal. V těch letech roztahuje se silně němčina. R. 1848 škola v Dobrušce má nápis německý a r. 1857 novoměstská litografie Böhmova tiskne „Nachoder Schulliederbuch". Náchod od r. 1845 má německou privátní školu židovskou, jež byvši r. 1870 zveřejněna, živila německví až do převratu. České ochotnické divadlo vzniklo u nás r. 1848 - tedy dosti pozdě, uvážíme-li, že v Rychnově hráli česky již r. 1799, v Úpici 1823, a že již r. 1830 sblízli od vrchního Bssenthra 2 zl. c. m. pokuty, že hráli bez svolení krajského úřadu; v Hronově postavili české jeviště r. 1826, v Solnici 1833, v Dobrušce r. 1837 sestoupili se ochotníci v jednotu; v Opočně o prázdninách

1844 sehráli divadelní kus „Božetěch, nešťastný venkovan“, jejž schválně za tím účelem složil J. V. Frič, jsa zde návštěvou. V Červeném Kostelci již r. 1847 česká představení řídil P. J. Ehl. česká ochotnická scéna zašla v Náchodě hned r. 1849, ale opět roku 1854 náchodští „diletanti“ hrají v novém divadle u Dreslerů na Kutlofě Klicperův „Divotvorný klobouk“.

Také r. 1858 dvakráte hrají po česku, ale to již „U zlatého beránka“. Jinak hrají tu společnosti německé. Když roku 1850 hrála zde německá divadelní společnost Paxova, náchodské žákyně pomáhaly jí německými zpěvy a deklamacemi. Poměry v Náchodě jsou takové, že si r. 1872 troufali náchodští židé sehráti po německu „Die zartlichen Verwandten“ od Benedixe. Ve městě bylo z toho pobouření, ale přec několik „neutrálů“ německému představení kibicovalo. Teprve v letech 60. a 70. dokončuje se zněmčení městečka Olešnice a obce Prolub (na Českoskalicku); dráha a doly plní německou školu v Mal. Svatoňovicích, jež v ryze České obci strašila od let 70. a byla zrušena po dlouhém procesu (1903), kdy do ní chodilo jedno dítko - německého učitele, ač rok před tím pro 4 děti nádražních úředníků byla nezbytností! Skalice taktéž němčila dobrovolně, a v staré - někdy Steidlerově hospodě, proslavené „jiřinkovými bály“, po několik desetiletí vychovávaly německé Uršulinky náš dívčí dorost, zatím co v starém novoměstském okrese jediná před lety dívčí měšťanská škola v Náchodě měla ve III. ročníku 7 děvčat! Němčení českoskalického si všiml sám Svatopluk Čech, když r. 1889 zdejším krajem procházel, konaje studia k „Jiřinkám“, básnickému to protějšku „Babičky“. Okolnosti se lety změnily a zlepšily, ale německá škola byla tu až do převratu, kdy se jeptišky vystěhovaly. České posice neobyčejně upevnilo, když panství novoměstské koupili r. 1908 z rukou cizinců bratři Josef a Cyril Bartoňové-Dobenínové, velkoprůmyslníci v Náchodě.

Mnoho na svědomí měly školy. Na náchodské, Regnerem r. 1849 zařízené podreálce, ve vyučování převládala němčina a vysvědčení byla čistě německá. Sám osvícený děkan Regner všechny úřední zápisy vede německy a s českým pravopisem povždy zápasil. V tom směru živým jazykovým citem převyšuje - praktika-Regnera ideálně založený P. J. M. Ludvík. Regner, jako většina domácí inteligence, studoval v německém Broumově; na rychnovském nižším gymnasiu do roku 1848 vyučovali latinsky a pak po 22 let až do r. 1866 výhradně německy, a česká „docentura“ Michlova byla jen výjimkou z ustáleného pravidla. Téhož roku teprve česká vyučovací řeč zavedena byla na gymnasiu královéhradeckém a o dva roky později na tamní reálce. Na náchodské podreálce od r. 1867 vyučovalo se německy pouze dvěma předmětům. I vojna mnoho zavinila! Bolestnou obžalobou národní neuvědomělosti jest fakt, že se ještě r. 1888 valná hromada „Spolku vojenských vysloužilců“ prohlásila proti českému velení, ač sám princ Vilém ze Schaumburg-Lippe, mocný protektor spolku, dal náchodským veteránům na vůli, „aby rozhodli, jak za prospěšné uznají“. Teprv dvě léta před koncem století rozhodl se spolek pro velení české a téhož roku pořídil si ryze české razítko. Ještě r. 1881 náchodský starosta k oslavě sňatku korunního prince Rudolfa vybízí českoněmeckým provoláním! Docela jinak si vedou Sokolové a jejich národní sebevědomí imponuje i Němcům. Když r. 1879 uspořádali kolínští Sokolíci za jásavé hudby Kmochovy výlet do Trutnova, přivítali je Němci docela přátelsky a sám purkmistr Kopper měl k Sokolům „kurzer Ansprache“ a zakončil pěkně česky:

„A tak nasdar, pany Sokoli, a buďte nam vítány!“

Kníže Vilém ze Schaumburg-Lippe (1834 - 1906) byl Němec a jen málo uměl česky, ale „šovenem“ nebyl! V jeho službách bylo dosti Čechů, vychovatelem dětí byl dr. Jiří Guth-Jarkovský - a princezna Charlota, později královna würtemberská, byla jediná panovnice, jež dobře a ráda mluvila česky. Z Němců ve službách knížecích byli většinou dobromyslní Hannoveráni, jichž kníže přijal po anexi Hannoverska Pruskem mnoho do svých služeb. Když roku 1881 konalo české učitelstvo V Náchodě krajinský sjezd, nejen zdarma jim propůjčil jízdárnu, ale když druhého dne uspořádali výlet na Dobrošov a čermenskými lesy do Pekla, čekalo na pokraji knížecího revíru české učitelstvo, jehož tu bylo na půl tisíce shromážděno, zvláštní překvapení: v malebném špalíru byli tu rozestaveni myslivci z celého panství a sám kníže Vilém oslovil výletníky českými slovy:

„Těší mne, že mohu pozdraviti a uvítati české učitelstvo na své půdě!“

Předseda J. Král a novoměstský inspektor J. K. Hraše (1840 - 1907), archeolog, dějepisec Náchoda a zakladatel náchodského musea (1879), jménem učitelstva poděkovali a shromáždění provolalo princi i jeho družině „Sláva!“

To bylo v letech osmdesátých. Třicet let před tím - v době absolutismu leží nad naším krajem mraky; v květnu 1852 umírá Regner, starostlivý hospodář celého Náchodska; roku 1854, kdy vláda přeložila podkrajského Lhotu, a kdy se po celé mokré léto u nás neohřáli, chudina utahuje řemen: korec žita stojí 25 zl., pšenice 30, ječmen 18, hrách 30, čočka 33, oves 11 a brambory 5-8 zl. A v těch letech platí ke: stravě 20 kr., sekáč, mlatec dostává o šesták více, městský dělník dostává všehovšudy na dlaň 60 kr., hubený diurnista musí vystačiti se zlatkou. Chudák, domácí tkadlec, jenž slouží stavu s celou familií od noci do noci, a živí bílou, uvadlou pravicí věčně s „dílem“ nespokojeného, přísného faktora na vsi i zbohatlého pláteníka ve městě, přináší od kusu dvě modré zlatky. Toho ledna, kdy ve Skaličce pochovali náchodského historiografa P. Jos. Myslimíra Ludvíka (1796 - 1856), v roce, kdy umírá nám Havlíček, v kostelích notují Te Deum na poděkování konkordátu mezi papežem a císařem. Náchodský učitel Kejklíček, jenž jindy slavnou muzikou kostel roztřásal, tympánům dal mlčet. Nad Rakouskem - žalářem slovanských národů - se šeří. Toho roku obecní lejstra přestěhovali z rathousu do domu vystavěného posledním piccolominským hejtmanem Davidem Nieveltem - do t. zv. staré radnice, a do rathousu, jejž opravili a zvýšivše jej o patro i věž s hodinami ozdobili, nastěhovali soud. Ale kriminály absolutismu neubránily! Přišlo Solferino - a po r. 1859 absolutism definitivně dovládl.

Po říjnovém diplomu (1860) český svět je veselejší, a třeba se od Vídně mračilo, vlastencům v čamarách a s poděbradkou září z očí kuráž a nové zpěvácké spolky, jichž praotcem byl v těch letech „zaražený“ pražský „Hlahol“, statečně zpívají důvěřivou:

„Těšme se blahou nadějí, že se vrátí zlaté časy ...“

Toho roku po prvé zpívá náchodský „Hron“. Dámský pěvecký spolek „Libuše“ ustavil se r. 1870 a za vedení městského fysika MUDra Oty Řepky, učitelova syna z Hořiček, jenž po několik let jest duší zdejšího hudebního života, sklízí zasloužené úspěchy.

V prosinci 1860 - čtvrt roku po říj. diplomu - dr. Julius Grégr ohlašuje program Národních listů; toho roku síně své otevírá Umělecká beseda a dva roky potom - r. 1862 rodí se nejmilejší dítě našeho druhého národního obrození - Sokol. Po Praze ještě téhož roku mladou, sivou perutí zamává Sokol jaroměřský a pak vzlétnou za sebou roku 1867 Úpice, 1868 Nové Město n. Met., Opočno, Police, 1869 Náchod, 1870 Česká Skalice a po nich další.

Úlohu vymírajících buditelů přejímá studentstvo — alešovské, vlasaté typy se slovanským kloboučkem, s bradkou a v čamaře. Slavnost „Krakonoš“ v Hořicích (1869), spojená se sjezdem studentstva severovýchodních Čech, dává základ k prvému studentskému spolku „Krakonoši“, vzniklému pod záštitou „Národních listů“. To už bylo po „šestašedesáté“, jež se přehnala jako vichřice nezasáhnuvší do zdejších poměrů. První studentský sjezd „Krakonoše“ vítá záplavou praporů Nové Město nad Met. v srpnu 1872. O růžové, pěkné panenky, jichž se otáčelo v starobylých sálech novoměstského zámku na půl tisíce, dělil se bratrsky i náchodský Sokol. Ale to již naši akademikové mají za sebou kus národní práce a studentská divadelní představení v Žďárkově hostinci v Černčicích (1867 - 1870), v nichž výborné herecké nadání ukázal pozdější opočenský lékař, sociální hygienik a lidumil MUDr. Jan Dvořák z Pohoří u Opočna. Při Kolárově „Žižkově smrti“ byl nával tak veliký, že chodby jednopatrového Žďárkova hostince nestačily a obecenstvo dostávalo se do sálu po žebříčích a na okolních hruškách improvisovalo si bezplatná křesla. Helenka učitelova z Pohoří (Ježkova) okouzlovala jako první milovnice, tragické role svěřovali studenti mladičké paní učitelové ze Slavětína - mé matce.

V těch časech rodí se česká samospráva a vznikají první záložny: r. 1881 v Náchodě, 1862 v Hradci Králové, v České Skalici, v Červeném Kostelci, Opočně, 1863 v Dobrušce, Rychnově n. Kn., 1864 v Úpici, 1868 založen Záložní a úvěrní ústav (nyní Obchodní banka) v Hradci Králové, 1872 v Jesenici, 1878 náchodská Všeobecná živnostenská záložna a po ní ústavy další. Duševním otcem Občanské záložny v Náchodě, v našem kraji nejstarší, byl výborný učitel Josef. Gabrle (1821 - 1874) a po léta ji vede jeho švagr Alois Bureš st. (1831 - 1903), od r. 1871 do 1903 starosta náchodského Sokola, statečný, obětavý a jiskřivého humoru, jejž teprv v r. 1903 vystřídal JUDr. Josef Čížek, (*1861), dosavadní jeho starosta, jenž jsa v letech 1903 - 1905 a opět v letech 1910 - 1919 starostou okresu a v 1 1905 - 1919 i starostou města, vytvořil z náchodského Sokola pevnou baštu myšlenky sokolské v celé Jiráskově župě, v níž jest od r. 1904 i starostou župním. Trvalým pomníkem jeho hereckého enthusiasmu jest překrásné Měst. divadlo spojené s hotelem „Beránek“, jež za něho bylo postaveno v samý předvečer války v 1. 1912 - 1914 dle plánů arch. dr. A. Čenského.

Klamná hospodářská konjunktura po válce roku 1866 vedla k překotnému zakládání podniků, k spekulaci a úpadku, jenž vyvrcholil roku 1873 pověstným vídeňským krachem.

Náš kraj úpadková vlna zasáhla jen nepatrně, ježto textilní průmysl u nás vyrůstal jen zvolna a na solidních základech. Bavlna a fabriky stěhují se do hor od 40., a „pinčury“. přádelní školy fedrované Regnerem, úpadku plátenictví nezastavily. Továrny zvítězily a obohatily Němce - zakladatele továrního průmyslu v Podkrkonoší Jan Liebig (1802 - 1870), Frant. Schmitt (1818 - 1883), Benedikt Schroll (1790 - 1876) byli Němci a rodáci broumovští. Kostelecký Leopold Abeles (nar. r. 1816), jenž přišel r. 1841 do Kostelce jako pouhý faktor firmy Šváb a Taussig v Praze, náchodský Jakub Oberländer (1774 - 1862), Izák Mautner (1824 - 1901), H. S. Doctor (1820 - 1897) i úpický Filip Morawetz (1810 - 1870) byli izraelité. První přádelnu hnanou parou (a vodou) postavili ve Skalici, kousek pod dvorem (dnešní továrna L. Bartoně-Dobenína) Slezáci Lobecke a Lindheim r. 1837, kdy ruční tkadlec na kopě plátna s bídou vydělává půl druhé zlatky. Ve skalické fabrice hned s počátku pracovalo 300 osob dospělých i dětí, mladších 12 let - a od noci do noci, 13- 14 hodin denně. Roku 1851 založili v Úpici na předměstí Sychrově společníci Leopold Abeles z červeného Kostelce, Šváb z Prahy, Jakub Oberländer z Náchoda (děd hronovského, v Africe roku 1911 zahynuvšího Filipa O.) a Filip Morawetz z Úpice (děd továrníka Rich. Morawitze) - přádelnu na lněnou přízi. Podnik se postupně rozšiřoval a dnešní přádelna (1881) a tkalcovna juty (1886) jest největším závodem na zpracování juty v republice. R. 1864 zakládá na babských lukách u Mal. Poříčí Izák Daniel Piek přádelnu na len - a v podvečer 26. června 1866, když se přes Slánský most derou k nám mraky pruských bodáků, nová fabrika na poplach úzkostně píská. Teprv později, když roku 1869 firma přišla v nic, přeměnili ji na spřádání bavlny.

Takového úpadku Náchod do těch dob nezažil; lnáři od Poličky, kteří nic netušíce přivezli sem len, zakoupený firmou, vraceli se s pláčem, když jim byl zabavován. Advokátní kanceláře až do půl noci bývaly otevřeny, dělnictvo bez práce. Když se hladovým pracovníkům nedostávalo slíbeného odbytného, dne 15. ledna 1870 počali zlým hroziti židům a stáli v Židovské ulici až do večera, kdy se jim dostalo zadržených peněz. První tkalcovnu v Hronově postavil r. 1879 Bedřich Spegler, v Náchodě r. 1880 H. S. Doctor, jenž zde již r. 1851 začíná obchodovat i jako vydavač. Komíny Mautnerových textilních závodů začaly růsti na Plhově roku 1882, Hitschmannova tkalcovna r. 1893. Bartoňova bražecká tkalcovna byla zprvu hnána vodou a zadýmala do sousedních lesů teprv po r. 1884, kdy hrčelo tam 26 stavů; ale již r: 1892 vzniká samostatný tovární podnik Ladislava Bartoně v Čes. Skalici, v r. 1905 roztáčí se 75.000 vřeten v Bartoňově přádelně ve Starém Městě-Náchodě. Průkopník českého průmyslu náchodského, vysoký bílý kmet Josef Bartoň-Dobenín st., nar. r. 1838 v Zďárkách u Náchoda, otec velkoprůmyslníků Ladislava (*1858), Josefa (*1862) i Cyrila (*1863) a děd Josefa Bartoně-Dobenína ml. (*1897) - umírá teprv roku 1920 - dva a osmdesátiletý. Vyprovázelo jej celé město a z radnice, kterou za svého starostování postavil v 1. 1902 - 1903. Jím odchází největší náchodský mecenáš.

Cukrovarnická krise colloredo-mansfeldským5) cukrovarem v Podzámčí (zal. 1857) neotřásla, a akciový cukrovar v Meziříčí u Opočna vybudovalo rolnictvo teprv r. 1871; v konkurs upadl teprv r. 1884, když metrák řepy byl za 75 kr. Opočenský MUDr. J. Dvořák předvídaje škody nejen hmotné, ale zejména mravní, pokusil se o záchranu založením sanovacího družstva (1885), ale marně! Tehdy také padl jiný zemědělský podnik - parní mlýn na Opočně, založený akciovou společností r. 1870, jejž při likvidaci družstva koupil Jiří Pavlík z Čánky. Pád meziříčského cukrovaru strhl i rolnickou záložnu ve Valu (zal. 1874). jež vyrovnavši se r. 1886 vklady i půjčky poustoupila Občanské záložně v Dobrušce.

Tehdy rolnictvu vedlo se zle; obilí neplatilo, ovoce nedalo se při tehdejší dopravě zpeněžit, dobytčí trhy zaplavovala cizina - a v letech 1880 - 81, kdy

planta na bidle neuschla, i ze statku chodili do krámu pro chleba.. Nedivme se, že v letech 1870 - 1884 tolik živností přišlo na buben. Zadlužený rolník, jemuž daně a úroky kradou chleba se stolu, panstvu nevěří; nezdary minulých let podkopaly důvěru rolnictva na léta, a družstevnictví zemědělské projevuje se teprv roku 1900 založením Obilního skladiště v České Skalici a v Rychnově n. Kn. (1899). Obilní skladiště v Dobrušce vzniklo teprv r. 1918. Typy handlířů, práškařů a semínkářů mizejí a slavné někdy trhy obilní v Náchodě, v Dobrušce a Rychnově patří již minulosti.

V čele zemědělského pokroku u nás stojí Opočensko, jehož ideovým vůdcem byl v letech 1880 - 1903 MUDr. Jan Dvořák (nar. 1849 v Pohoří u Opočna, zem. 1916 v Praze). Navázal na staré tradice: Opočen, rodiště Filipa Stanislava Kodyma (1811 - 1885), šťastného popularisátora přírodních nauk a hospodaření, již r. 1849 měl výstavu dobytka z panství opočenského, novoměstského, náchodského, rychnovského a smiřického a zde již r. 1862 kníže Josef Colloredo-Mansfeld zřídil svým nákladem rolnickou školu, jež nedostatkem žáků zašla. Dvořákovi podařilo se nejen r. 1896 zříditi na Opočně zimní hospodářskou a hospodyňskou školu, ale jako poslanec strany svobodomyslné pracoval pro odborné vzdělání českého rolnictva vůbec. Za nájemců Gimbel&Fiedler 1. (1882 - 1918) byl opočenský velkostatek praktickou školou nejen pro celý kraj. ale bývalo zde i mnoho volontérů ze sousedního Německa. Velkostatek a po něm i rolnictvo hojně používá strojů a rolnický písmák Josef Rydlo z Nahořan (č. 18) zaznamenává, že již r. 1882 tamní rolníci mlátí parní mlátičkou. O rok později hlubokou půdu panskou na Opočensku brázdí parní pluh. Z popudu krčínského řídícího učitele Fr. Nepilého vzniká v Novém Městě okresní ovocná škola se systemisovaným místem okresního zahradníka.

Duší národního snažení celého kraje do let 70. byl osvícený neohrožený vlastenecký kněz P. Jan. Karel Rojek (1804 1887). Není stínu na jeho poctivém charakteru! Ve volebním manifestu „Pánům voličům na sněm zemský z okresu Náchodského, Novoměstského a Opočenského“, ze dne 11. III. 1861, sám sebe charakterisuje takto: „Nejsem cizincem mezi Vámi, neboť uprostřed Vás žiji a nejednu trvalou památku vlasteneckou jsem zřídil; - celý vikariát Opočenský zná mne alespoň z působení mého úředního v záležitostech duchovnlch a školních, znají mne co jednatele svého při dědictví Pražském a Brněnském, znají mne ode dávna co muže, který groš svůj dělil s vlastí, když se jednalo o zvelebení národnosti naší; ptá-li se kdo po smýšlení mém politickém, tu snadno se rozpomene na rok 1848, kdež jsem byl oudem slovanského sjezdu v Praze, ostatní dopovědí bohuslavičtí, uprostřed nichž jsem tenkráte žil - ať svědčí za mne! Avšak i okresu náchodskému nejsem cizí. Ať pominu nevděčné zpracování a vydání „Památek Náchoda kněze Ludvíka“ - mohu se upamatovati, že téhož roku 1848 v Národních Novinách do okresu jejich mezi jinými za poslance do Prahy byl jsem schválen, ať již nepřipomínám čas onen, kdež jsem se zasazoval lidu našemu zjednati průmysl zvýšený zdokonalením přádelnictví a tkakovství“.

Novoměstského děkana Rojka, jenž v citovaném manifestu dovolávaje se biblického „Dávejte císaři, což jest císařovo“ - zdůrazňuje „proto vraťte národům, co národům dáno Bohem samým!“ - neměli c. k. úřadové rádi! „Pod Rojkem se všechno rojí“, říkávali mezi sebou v amtě. Podkrajskému Lhotovi nadělal mnoho starostí již na podzim r. 1853, kdy se širé okolí chystalo na Dobenín, kdež v kostelíku sv. Václava měl býti slavnostně s muzikou a prapory odhalen Hellichův obraz knížete země české. Na ten obraz, a ještě více na kázání Rojkovo těšili se vlastenci z dalekého okolí, a podkrajský Lhota vida v duchu již napřed vysokého, ohnivého děkana, jak s kazatelny parafrázuje citát Palackého a státoprávně bouří: „Lide český, co tu stojíš jako špalek a nevidíš, že cizinci, již otrhaní přišli sem, zde se roztahují, vládnou ... !“ - slavnost z politických důvodů zakázal - a obraz, na němž Němec Lanz na úkor Přemyslovce, kněžice Jaromíra, má se státi biskupem - do svatyně nesměl! Rojek však přišel a mluvil všem z duše. Statečného kněze, jenž od r. 1829 - 1839 kaplanil v Novém Městě n. Met. a v r. 1839 - 1850 v bílé bohuslavické faře studoval staré pergameny a hostil české literáty, z Nového Města vyštvaly poměry. Fara byla na spadnutí, a když se patron k opravám neměl. děkan pohrozil odchodem, a také k veliké žalosti nejen osady, kněží, ale i vlastenců z celého kraje r. 1862 odešel, přijav uprázdněnou faru v Bu- dyni nad Ohří. Po pěti letech přišel se do milovaného kraje podívati naposledy! Bylo to 27. června 1867, ve výroční den bitvy na Dobeníně, když z Náchoda vypravili sem procesí s korouhvemi, muzikou a družičkami. Milovaného Rojka, vyžádaného řečníka, uvítal u vchodu starožitné, krví zkropené svatyně zvlhlý zrak duchovenstva celého vikariátu i z dalekého okolí, a jak mi před lety v zámecké kaplance skalecké vyprávěl stařičký P. Pavel Rozinek, sám účastník a Rojkův ctitel - byli tu nejen úřadové, ale i mnoho důstojnictva.

Při jímavé řeči kazatelově shromáždění propuklo v hlasitý pláč. Živá bolest a ti mrtví vojáčkové, ubití na okolních polích, Rojkovi nedali: odsoudil „vznešené zájmy“ i militarismus a zase měl na krku oplétání s c. k. úřady pro pobuřování!

R. 1867 truchlící Náchod si pozval z Budyně vlasteneckého Rojka, a o 33 léta později - jen 5 let před Čechovými „Písněmi otroka“ - přizvali si náchodšt veteráni k svěcení hřbitovního pomníku padlým - feldmaršála hr. Moltke. Pomník stál 250 zlatek, a pozvaný pruský feldmaršál zůstal v Berlíně! Do Náchoda poslal za sebe osmerku papíru se sedmi omluvnými řádky.

Hellichův sv. Václav, když mistr něco málo poopravil, dostal se teprve za rok na oltář (1854), a když roku 1866 pruský granát jej na kusy roztrhal, Rojek objednává u Hellicha kopii. A tak český kníže pobuřuje dále! Na sv. Václava r. 1868 zase blýskají v okolních lesích piklhaubny, ale ne pruské, nýbrž rakouských četníků, jichž se zde na 200 mužů v lesích ukrývalo, aby znemožnili tábor českého lidu, jehož tu na tisíce protestovalo proti úplatné politice Beustově a vyrovnání s pány Maďary. Novoměstský c. k. okres - hejtman Hetzendorf tábor zakázal a rovněž i účast na táboru, svolaném téhož svátku na horu Oreb u Třebechovic, ale na 20.000 poutníků (Posel z Parahy z 30. IX. 18-68 č. 135) shromáždilo se tu (na Dobeníně) přece, po skončené modlitbě za milou vlast provolalo našim statečným poslancům Smolkovi v Haliči, Voušiakovi a Hermanovi ve Štýrsku hromové „Sláva“ a přisahali, „že od svatých práv koruny svatováclavské neustoupí do smrti“. Učitelé z okolních obcí, jimž žandarm pohrozil suspensí - ukáží-li se - přihlíželi táboru jen zpovzdáli. A přec až k provodovské škole zalétalo hněvivě bouřlivé:

„Herbst-Beust,

Herbst-Beust!“

jímž udržovaly zástupy táhnoucí v sražených řadách tempo, i když zpěv a další řeči četnickými bodáky znemožněny, proti nenáviděným ministrům alespoň takto protestujíce. Za novoměstské spolky vyfasoval 5 dní „do něj“ první cvičitel tehdy nedávno založeného Sokola br. Josef Král. Téhož dne jaroměřští a ze Smiřic „modlili se za budoucnost vlasti“ i v kostelíku sv. Václava na Chloumku u Smiřic. O táboru, svolaném na Oreb, dočítáme se v Poslu z Prahy (r. IX. č. 136) ze dne 3. X. 1868) tyto podrobnosti:

„Tábor lidu měl se odbývati 28. září odpůldne na hoře „Oreb“ u Třebechovic a mělo se rokovati na něm o zvelebení hospodářství a řemesla, avšak byl, jak známo, zakázán. Za tou příčinou sešel se lid téhož dne u velikém množství (přes 6000 hlav) na náměstí v Třebechovlcích. A dle „N. P.“ dodává tyto podrobnosti:

„Mladí a staří, vše spěchalo z tohoto konce města přes náměstí do ulice Kostelní. Vtom však rozestupuje se lid a z ulice vyjede místo očekávaných Sokolů v červených košilích s náčelníkem v čele tlupa hulánů podplukovníkem vedených. Ke 3. hodině, kdy se již několik tisíc na náměstí shromáždilo, zavířily bubny na silnici od Hradce Králové a dvě setniny pluku Molinary. v Hradci posádkou ležícího, ztekly horu Oreb a obsadily s důstojníkem v čele netoliko branku u hřbitova, nýbrž všechny cesty a pěšiny na Oreb vedoucí, co zatím eskadrona hulánův v poli se rozložila. Jiné dvě rozložily se v lukách u Krňovic a čtvrtá zůstala v Bělečku v záloze. Celá posádka pardubická i dačická byla na nohou, nevědouc kam, a nač táhne atd.“

I funusu se Rakousko bálo! Téhož dne byl v Třebechovicích pohřeb, ale na hřbitov, ležící na husitském Orebě, pustili jen nosiče, již nesli nebožtíka, pět příbuzných, kněze, hrobníka a křížek. Tenkráte třebechovský tábor rozehnali huláni se spuštěnými píkami.

Statečného Rojka nepředělali do smrti, ale přítele jeho, povídkáře a zasloužilého historika P. J. Ehrenbergra (1815 - 1882), kdysi faráře skuhrovského a solnického, mnoho změnil čas! Někdejší pro českou reformaci zanícený historik, jehož článek „O nesnázích měst šosních“ (v Č. Č. M. 1854), jenž vzbudil takovou nevoli policie, že nejen pisatel od konsistoře napomenut, ale také redaktorovi „Musejníka“ uložena od Sboru největší opatrnost - vydává po letech v královéhradeckém „Dědictví maličkých“ historickou povídku „Dar Arnošta z Pardubic“ v níž otevřeně sympatisuje s bělohorskými vítězi. Na milého, humorného Ehrenbergra mnoho po r. 1868 působila Praha, blízkost arcibiskupské residence a literární ovzduší Štulcovo. Ehrenberger, jenž také o Náchodě a Koldovi napsal povídku „Kovář a mečíř“, umírá jako sídelní kanovník vyšehradský.

Nejmilejším přítelem Rojkovým byl ušlechtilý kněz a historik Josef Roštlapil (1809-1888), rodák z Kostelce nad Orlicí, bez něhož jest kulturní život těch let na Opočensku nemyslitelný.

V Roštlapilu, někdy kaplanu dobrušském, administrátoru jesenickém i děkanu a vikáři opočenském, měl nejmilejšího přítele básník K. J. Erben, často v našem kraji býval, chodíval s Roštlapilem do Přepych k pohostinnému děkanu Vítečkovi i na faru novohrádeckou. Spolu též cestovali a v Budyni navštívili Rojka. Roštlapil byl z nejpilnějších pomocníků Erbenových při sbírání národních písní a mnoho mu jich zazpívala choť dobrušského učitele pí. Julie Nováková. Roštlapil byl také Erbenovým rádcem i při konečné úpravě „Pokladu“; upozornění jeho na milostnou tragedii z r. 1507, kdy žárlivý rytíř Mikuláš Trcka z Lípy zrovna před Božím hodem vánočním dal v opočenském zámku za živa zazdíti svojí mladičkou choť Kateřinu ze Sellenberka a z Kosti - dalo Erbenovi podnět k básni „Zazděná“. Vzájemnou korespondenci Erbenovu s Roštlapilem (počtem 172 kusy) chová České museum. V dopisu z 20. III. 1869 dovídáme se, jak se R. seznámil s básníkem Kollárem, jemuž jako studios z Litomyšle poslal po drotarech na Slovensko psaníčko, na něž Kollár srdečně odpověděl. Odpověď Kollárova byla rozmnožována opisy, a teprv r. 1869 v 9. č. „Květů“ (str. 70) po prvé otiskuje ji Erben. Roštlapil jsa kaplanem dobrušským vážil r. 1845 velmi obtížnou cestu z Dobrušky do Pešti, aby osobně poznal Kollára, jenž si dobrušského vlastence tak vážil, že zvěčnil jej v Jednom sonetu „Slávy Dcery“ (III. kniha verš 73.).

Toho roku jmenován byl v Dobrušce zkoušeným radním Ignác Kruněk, vlastenec, o němž jedná citát z Roštlapila v předmluvě Flesarova „Popisu okresu opočenského“. Jiní z tehdejších vlasteneckých symposií na Rojkově bohuslavické faře byli: Matěj Havelka {*1808), literát a odborný spisovatel právnický, jenž pobyl v Dobrušce od ledna do října 1841; Matěj Dusbaba, nar. r. 1805 v Osečnici, zem. 1878 v Dobrušce jako c. k. pens. hraniční inspektor a řed. úřadu, přítel rodiny Boženy Němcové a kmotr syna jejího Jaroslava; Pavel Stračovský, zkoušený radní, byl r. 1848 v Nov. Městě n. Met. velitelem národní gardy.

Tenkráte, když v těžkých bryčkách jezdívali po Novoměstsku vikariusové Rojek a Roštlapil, kdy s věží je vyhlížejíce slavně vyzváněli „všemi“, kdy škola vydrhnutá a na farách rajská vůně - ten čas se slavně muzicí- rovalo. V Náchodě zřídili již r. 1809 „musikální grémium“ a mezi „eminenty“ tohoto sboru byli „virtuosové“ (tak nazývá je uč. Karel Kejklíček (1802 - 1863), z jehož „Knihy pamětní městské školy náchodské“ jsem čerpal): učitel a regenschori Jan Fišer (dostal se r. 1815 na Opočen (+1842], kde jeho předchůdcem byl otec hudebního skladatele J. Vorla [1801 - 1874], někdejšího zdického faráře, a autora znárodnělé „Nad Berounkou pod Tetínem“, jehož „Salve“ dosud zpívávají před vyšehradským Slavínem) - dále učitel Jan Kadleček (+1824) a zámecký kaplan, později hradecký kanovník Jan Šlauf (+1851).

Hrávali v kostele, produkovali se v Piccolominském sále na zámku, u purkmistra Krausera (+1848) i u děkana Kopeckého (+1822). Za dirigenta uč. Karla Kejklíčka (1802 - 1863), výtečného žáka Fišerova, oživuje tradice operního souboru na zámku náchodském za vévody Petra Kuronského (+1800), a náchodské hudební sdružení r. 1829 vystupuje s Cherubiniho operou „Vodař“, kterou opakovali po třetí r. 1830, kdy také na sále u Rudlů (býv. hostinec „Slunce“) zazněla (tehdy novinka z roku 1825!) Boieldieuova „La dame blanche“ (Bílá paní), jíž opakovali na zámku v Piocolominském sále a po třetí roku 1832. Jistě zpívalo se německy, neb při opakování Mozartova „Don Juana“ (sehrán před lety na scéně vévodského divadla za

Petra Kuronského) - jejž městské sdružení zahrálo po prvé r. 1830 německy, výslovně Kejklíček podotýká, že r. 1832 zazpívali operu po česku, a úspěchem rozradostněn zapisuje soupis účinkujících.

Hudební a pěvecké jádro tvořilo zámecké úřednictvo a městská honorace, jejich synové a dcery. S takovým sborem nacvičil v letech příštích Webrova „Čarostřelce" a Mozartovu „Kouzelnou flétnu", „Tita" a jiné opery, jichž jsem se nedopátral. Náchod tehdy býval hudebním střediskem dalekého kraje, neb čestnými (přispívajícími) údy „grémia" byli zámožní hudební nadšenci z celého panství i ze sousedstva, jichž seznam Kejklíček taktéž zachoval. Dvakráte do roka měli všichni členové generální shromáždění; cecilskou generálku začínali slavnou mší, odpoledne sněmovali a večer po úzkých schodech hotelu „U zlatého slunce" stoupaly ctné a milostné panny s „pukety" na ňadrech, majíce volně pres bílá ramě přehozené hedvábné, květované sahipy, do tanečního sálu vzadu v I. poschodí, kde již vábně šuměla bálová hudba.. A když se probudilo ospalé ráno, znělo z kostela smutné Requiem, jež sloužili všichni velebníčkové, členové bratrstva, za ty, kteří už dohráli, kteří partesy složili. Těm zapěli živí - ne nějakého odřeného Doubravského, ale nejlepší z dobrých! Při pohřbu Regnerově 15. máje 1852 s kůru zaznělo vzlykavé adagio Mozartova Requia, jež po druhé dávali r. 1861, kdy lednová vánice zametala náměstí, kamž z kostela zaléhala panychida za Václava Hanku. Když roku 1860 zemřel kníže Jiří ze Schaumburg-Lippe, zahráli proslavené Requiem Vitáskovo. Po druhé se muzikantské kolegium scházívalo na 1. máje. Tu měly smyčce „tacet" - a od školy městem po Kamenici, jejíž rozjeté koleje po prvé r. 1857 vyspravili štěrkem - ledva od kostela do ranního chladu vyzněly táhlé intrády, do pole vytáhla vy- blýskaná „turecká". A muzika nesla se kolem města, mladou zelení lučin, až ke stodolám a bílé zdi michalského krchůvku - a už buben duněl a talíře divoce řinčely v zámeckých nádvořích, kde od úředníků „dolejších i hořejších", jimž na počest vyhrávali, vždy nejmíň 20 - 30 jednušek „káplo". Dole ve městě se také nezahodili: měšťanosta Krauser vždy dal „bandě" vyvaliti vědýrko - a jemnostpán P. Kašpar Lukavský nejen na 1. máje, ale čtyřikráte do roka na žíznivé grémium půlvědrem pamatovával. Po jeho smrti (1845) ředitel „bandy", učitel a regenschori Kejklíček, na to pivo už jen vzpomíná - a zápis končí elegickým povzdechem: „Umřela ta slepička, co nesla zlatá vajíčka".

To pivo patřilo k muzice a vyhlášený organista atque primista et trompetista a kapelmajstr chlapecké dechové kapely náchodské - učitel Lopatář - vážně r. 1849 abstinentním Tomášům v „Polabském Slovanu" vykládá:

„Velmi mnozí lidé se domnívají, že hudebníkovi pivo (to pivo podtrhuje sám pan kapelník!) škodné jest, což právě naopak: onoť jest nejlepší a nejzkusnější prostředek k zavlažení a posilnění plic. Vyschlé plíce brzy onemocnějí. atd.".

Páni kantoři rádi spustili veselou a po „robotě" splachovali prach, ale ještě raději si pohráli „vážně".

O úrovni náchodského kůru svědčí to, že r. 1859 dávali českým textem podložené Haydnovo „Stabat mater" a jeho „Secím slov" (1856, 1858). Jako rekordní výkon si poznamenal Kejklíček na obálku staré mše, že roku 1832 - v korunovačním týdnu od 4.-11. září - provozoval se svými hudebníky (hrávalo jich na kůru až 40!) i choralisty pět nejslavnějších Haydnových mší. Roku 1842 při příchodu nové vrchnosti podává Kejklíček v Piccolominském sále princeznám Matyldě a Idě „na požádání dvorního raty O. Ericha - schválně pro ně komponirované polky a kvapíky na přivítanou".

Princezky prosily, aby jim je pan učitel zahrál, a jistě se líbily, ježto kníže ještě koncem téhož týdne vybízí náchodského regenschoriho, aby se s ním odstěhoval i s rodinou do Bückeburku; ale když s Náchodem srostlý učitel po 14denní rozmyšlené ještě váhá, žádá kníže, aby alespoň princeznu Idu učil zpěvu. A tak učil náchodský musikus německou princezku „ale samé české písničky" jak sám svěřuje školní kronice, a když princezna pěkně prospívala, pochvaluje si vlastenecký muzikant:

„To byly pro mne blažení dnové!"

Písničky měl Kejklíček nejraději; ofertoria, tance i pochody zůstaly v rukopise a zapadly, jeho písně však „Vol již jednou",na slova čelakovského a „Odvahu lásky", na slova J. M. Ludvíka, zařadil Škroup do I. svazku „Věnce" (1835). Píseň „Až se jabloň květem přioděje", o níž Dr. Zd. Nejedlý vykládá, že „více než pro text Bol. Jablonského ujala se pro dojemnou melodii náchodského učitele L. Šťastného" jednou v podvečer samý konec prázdnin (1844) a pobytu u Podlipských - zaslechl septimán J. V. Frič z pokoje zbožňované dcery svého hostitele. Roztoužená dívka zpívala a student neodolal: vkročil - vyznal Marii Podlipských svoji lásku a písničku umlčel něžným polibkem. Tenkrát prvým!

Je dojemno čísti zápisky starého Kejklíčka, jenž po léta od šesté do osmé ráno - v zimě v létě - hudbě a zpěvu učíval jeřabaté kluky a nesmělé dívenky, všechny zdarma, jen pro čest a trochu té sváteční a božíhodové muziky, jež mu oslazovala nevděkem ztrpčovaný život. Námahy necítil, hodin nepočítal!

Když r. 1848 zdejší „zhotovovatel pian" Rýdl dodělal pro knížete za 1000 zl. nové, znamenité piano, Kejklíček a hudební nadšenci prohánělí klávesy od večera do rána, hru střídajíce se zpěvem. Z vyučenců Kejklíčkových vynikl i proslulý pianista a hudební pedagog Adolf Pozděna (nar. 1836 v Náchodě), absolvent Prokšova Smetanou proslaveného klavírního ústavu, známý hudebními pojednáními v „Daliboru" a „Slavoji", jenž v letech 1857 - 1859 brilantní hrou vítězil v Německu, Polsku i na Rusi. Jeho velkou mši, jíž dávali v pražském Týně na den sv. Cecilie, slyšel Náchod, odkudž si ji mladý talent přivezl do Prahy, již na Nový rok. O těch posledních náchodských vánocích Pozděna zkomponoval a svému učiteli věnoval jímavé „Nocturno". Konců jeho - někde ve Vídni - neznám, ale ještě dlouho po r. 1865, kdy v Týnském kostele dávají jeho „Hymnus", Pozděna žije. Hudební sezona v Náchodě r. 1858 vyvrcholila koncerty Dominika Alexandra Hercíka, člena dvorního divadla a přítele nedostižného houslisty Josefa Slavíka (1806 - 1833). Když se Hercík, absolvent ví- deňské konservatoře a žák proslulého houslisty Josefa Maysedera, vracíval z koncertního tourné po Německu i Čechách domů - do Bystrého (*1815), zaskočil si .pohrát na Nový Hrádek, kde při sólové hře doprovázel jej výtečný pianista učitel Jos. Jiří Novotný {*1808), otec zesnulého dobrušského řed. kůru J. Novotného, známého improvisátora na varhany; při kvartetech s Hercíkem violu hladíval můj otec Josef Kulíř (1841 - 1904). Z těch dávných večerů, když pod šindelovou střechou shořelé hrádkovské školy obraceli partesy nejvzácnějších hudebních celebrit, pozdě večer s housličkami pod paždí vracíval se přes hory a doly dobřanský učitel Jan Petr (*1817). Syn jeho Václav Rajmud Petr, rodák opočenský, někdy řed. gymnasia v Kyjevě, se v muzice potatil a o jubilejní výstavě 1891 spustil na velkolepé, bratrem postavené varhany na estrádě průmyslového paláce slavnostní improvisaci, v níž z naší národní hymny přešel na závěreční akordy „Bože, carja chraň!" Ale nedohrál a postludium zahrála mu c. k. policie, jež v tu chvíli ruského státního radu z pražského policejního obvodu vystěhovala! V. R. Petr zemřel v r. 1923 v Brně, kde se po svém útěku z Ruska stal profesorem Masarykovy university. Té slavné zimy r. 1858 Hercíka doprovázel Karel Kejklíček jun., ač jinak při koncertech v Broumově, Josefově a Žacléři (1846) dle tehdejších pochvalných referátů „Bohemie" provázel jej Fr. Xaver Zinke z Verneřovic na Broumovsku. Jeho palonaisy, věnované hr. Rozině Czernínové, roz. Colloredo-Mamsfeld, jsem slýchával; hrál je otec z partesu podepsaného Pozděnou. Hercík, jehož některé skladby jsou věnovány králi pruskému, mše pak arciknížeti Rudolfovi, kardinálu olomouckému, zemřel zapomenut a v bídě 10. června 1871 v opočenském špitále. Muzika ustlala tak mnohým, o nichž povím jindy.

Kejklíčkovými žáky byli kapelník Řehák a řídící uč. Antonín Pinkava, do r. 1896 náchodský regenschori. Za něho slavné někdy figurálky u Vavřince dozněly!

A o kupu let dříve - dohasl někdejší idylický život!

Ty tam jsou časy, kdy se do Josefova k vojáčkům chodilo pěšky a do Hradce jezdívali dostavníkem od staré, někdy Šperlingovy pošty, ke druhé s půl noci, kdy - 12 let před tím, než starý dům čp. 42 r. 1862 zakoupila Barbora Ottová z Ottenfeldu - nejbližší pošta byla jen v Jaroměři, v Rychnově, kdy ani Broumov neměl poštovního orlíčka a poštovní zásilky do Nového Města a k Hronovu 3krát v týdnu odnášel poslíček neb jeho žena v putně. Telegrafický drát natáhli od Hradce přes Opočen a na Dobrušku 1869, telefon pak zadrčel na zdejší poště teprv r. 1896.

„Parotah" a železné koleje, jež se zaleskly v letech 1851 - 54 od Pardubic přes Hradec a Josefov nahoru ke Studánce (Malým Svatoňovicům), kde kníže při svých uhelných dolech r. 1864 postavil (zrušenou dnes) přádelnu, daly formanům „co proto", ale dočista formanské slávě odzvonili, když lesnatá Montace po prvé uslyšela na náchodském nádraží zapískati lokomotivu (1875). Spojku ke Starkoči postavili r. 1876, Walden- burg s Meziměstím spojili roku následujícího. Vyrostly fabriky a v dnešní záplavě reklamy a konkurence s úsměvem čteme záznam, že nově založenému náchodskému pivovaru pomáhá na nohy rozšafná správní rada slavnou mší u Vavřince, při níž se lesknou i lampasy novoměstského c. k. okres, hejtmana. V duchu vidím ruměného náchodského učitele Poličanského, jak r. 1873 v přípravném výboru pro oslavu stých narozenin „tichého genia" Josefa Jungmamma mocným basem hřímá:

„Jen hodně bengálu a střelby, aby to na Prajsku slyšeli!"

„A hlavní věc - pane starý, dobrou várku!"

dodává starostlivě vtělená organisace - pokladník záložny a sokolský táta Bureš, jenž v hostinci „U Prahy" vysedával s Nerudou a dr. Sladkovským, když sem v měsíci červenci a srpnu 1877 docházeli ze sousedního Rezku.

Tenkrát za prvých várek náchodského a skaliokého pivovaru (1872) se hodně vlastenčilo a neskrblilo prapory ani slávou. A když se za zimních večerů za bílými stoly při sklenici o té příští letní „slávě" pojednávalo, už ne- praskala buková polena a pařezy, ale v „tahových" kamnech hřálo novomódní uhlí, jímž r. 1879 počali vytápěti i náchodské školy, k nimž přibyla roku 1881 škola tkalcovská a r. 1897 reálka, přeměněná později v reálné gy- nasium. V těch letech se slavně spolkařilo a byla svatá svornost, třeba se už tenkrát naší idyle střízlivý Neruda vysmíval. Kde jsou ty časy, když náchodští Sokolové zrána vyjeli na ověnčeném žebříňáku, aby v sokolském a s pery paradovali v Novém Městě, a za keříčkem někde u Běstvin převlékali se do hasičského, a ještě téhož dne, kdy Šenkýřova „Valská" - před lety nejslavněji kapela našeho kraje - vyhrávala, statně v Dobrušce tlapali v modravé uniformě, s tesáky a v přilbách!

Do r. 1874 - do mladočeství - nebylo politických bojů, sociální bídu léčili almužnami, a teprv, když u starého Izáka Mautnera dne 4. dubina 1894 - v den jeho 70. narozenin zaduní po 9. večerní hodině výbuch podložené pumy, idylický spáč procitá a bojí se 1. máje.

Století končí náchodskými bouřemi ve dnech 5. a 6. dubna 1899, kdy nešťastně likvidovaná stávka v Pickově továrně (dnešní Přádelna a barevna, akciová spol.) způsobila demolování židovských obchodů, příchod vojska a zatčení 105 osob. V říjnu toho roku, kdy Náchod hospodářsky je dávno středem kraje a má již 10.046 obyvatel (r. 1850 obyv. 2511), vláda zřizuje zde hejtmanství - tehdy c. k.

Ale dni nového, dobře zlaceného, černého orla byly už Osudem spočítány! Poslední století rakouského poddanství skonává, a dne 2. června 1901 za slunného letního odpoledne kráčí po starobylém náchodském náměstí od nádraží ke staré dvoraně „U beránka", kde se konají universitní extense, ten - jehož český advent tak toužebně za nocí poroby vyčkával - T. G. Masaryk!

Boh. Kulíř:

1) Z „Památníku" Tělocv. jednoty „Sokol" v Náchodě.

2) V úřední publikaci rozsudku je chybně vytištěno „Bayer" místo správného „Breier", jak se skutečně student jmenoval. Vilém Karel Breier byl syn Jana Breiera, magistrátního rady v Náchodě č. 1 a matky Josefy, dcery Ignáce Sperlinga, poštmistra v Náchodě.

3) Hradecký „Ratibor" založil r. 1884 Pavel Albiera, vl. jm. Jan Muček (1861 - 1902); „Náchodské noviny" založeny 1896, „Osvěta lidu" 1809, „Lidové proudy" 1906, „Podkrkonošské rozhledy" 1909.

4) První českou knihovnu pro lid zakládá v Náchodě r. 1821 J. M. Ludvík; školní knihovnu r. 1828 založil K. Kejklíček. Obě knihovny později splynuly a s knihovnou bývalé podreálky daly základ dnešní bohaté Místní knihovně učitelské v Náchodě (2820 děl, 4379 svazků). V Novém Městě knihovnu zřídil r. 1838 Jan K. Rojek. R. 1841 vzniká knihovna v Opočně, v Přepychách i v Dobrušce a ideovým původcem jejich jest opočenský vrchní Daniel Machek (Květy 1841, 112.); v Rychnově r. 1845 založili knihovnu studující na popud P. J. Podstránského.

5) Dnes Rolnický cukrovar, akc. spal. v Podzámčí; meziříčský cukrovar patří firmě Oskar Bondy.

INSPIROMAT

IV. Život je krátký, samozřejmě - ale v poměru k čemu?

Žádná píseň není tak dlouhá, aby ji nebylo konce.
ČESKÉ PŘÍSLOVÍ.

Všechny zraňují, poslední zabíjí nápis na slunečních hodinách: „Smrt se neřídí našimi plány".
MOLIÉRE.

Čekal jsem to, ale ne tak brzy.
NÁHROBNÍ NÁPIS.

Netlučme marně na brány let, je to hanba.
HALAS.

Život je dlouhý dost, když víš, jak ho prožít. Život měříme skutky a ne časem.
SENECA.

Život je krátký, samozřejmě, ale v poměru k čemu?
MAUROIS.

Je to vzácná shovívavost přírody, že nás tak dlouho nechává naživu.
MONTAIGNE.

Lidé nenávidí smrt neprávem, je to nejjistější obrana proti mnoha nemocem a svízelům.
AISCHYLOS.

Šťasten kdo zemře dříve, než sám začne volat smrt, aby ho vzala.
BACON.

Nikdo neví, co je smrt, a přece se jí všichni bojí, jako by uznávali, že je největším zlem; třeba je pro člověka největším dobrem.
PLATÓN.

Pro člověka, který splnil svou povinnost, je smrt přirozená a vítaná pravě tak jako spánek.
SANTAYANA.

I spánek je taková malá smrt.
RAOS.

Nic se nepodobá tak málo spánku jako smrt.
LAXNESS.

Být mrtev, nebýt, je sladké z té příčiny, že ještě mnohem více než spánek, je to mír, zkonejšeni, závěr bolesti a trampot; ale tuto vrcholnou sladkost, jaká lidskému tvoru může být přána, mrtvá bytost už neprožívá, necítí.
JOSEF ČAPEK.

Rytíř: A prozradíš mi potom svá tajemství? Smrt: Ne, žádná nemám.
BEKGMAN.

Jak může být smrt zlá, když v její přítomnosti o ní nevíme.
DIOGENES ZE SINOPE.

Strach ze smrti jest horší nežli smrt sama.
PUBLILIUS SYRUS.

Někteří lidé se tak bojí smrti, že ani nezačnou žít.
VAN DYKE.

Umíráme jen jednou, a to ne tak dlouho.
MOLIÉRE.

Z mnohých povinností, jež obsahuje kapitola „Umění žít" by byl článek „Umění umírat" nejlehčí, kdyby mu náš strach nedodával takové váhy.
MONTAIGNE.

Nejméně se bojí smrti ti, jejichž život má největší cenu.
KANT.

Přemýšlení o smrti je přemýšlením o svobodě.
MONTAIGNE.

Smrt je možností naprosté nemožnosti vezdejšího bytí.
HEIDEGGER.

Je strašné pomyslet, že přijde den, kdy již nebudu moci říci: Já.
LERMONTOV (osmnáctiletý)

Všechny naše vědomosti nám dopomáhají k tomu, že umíráme daleko bolestnější smrtí než zvířata, která nic nevědí.
MAETERLINCK.

Když člověk nemá žádnou obraznost, je smrt pro něj lehká.
CÉLINE.

Moudrostí je pozorování života, ne smrti.
SPINOZA.

Proti narození a smrti nemáš léku. V mezidobí zachovej radost.
SANTAYANA.

To hezké, vzácné, dojemné, to vpravdě dramatické v životě je, že uplyne.
MAILLOL.

Jenom bláznovi se zdá život majetkem. Rozumnému je lhostejno, zda život nebo smrt.
HEGÉSIOS.

Život je majetek, který má cenu jedině tehdy, když si ho neváží me. Není nic vznešenějšího, než že ho můžeme odhodit.
KLEIST (ukončil život 84 letý)

Zdroj: Inspiromat 1964.

ŽERTOVNÉ OBRÁZKY

Zpracoval: ing. Jindřich Buchal, ČSA 821, Nové Město nad Metují, 54901.
www.novomestskykuryr.info.
Zveřejněno v „Novoměstském kurýru" vždy poslední den v příslušném měsíci.
Není určeno pro tisk. © Jindřich Buchal.

Chábory - socha Jana Nepomuckého nedaleko mostu přes Dědinu (Zlatý potok). Foto J.B.

Mělčany - Boží muka uprostřed obce V pozadí návrší Chlum. Foto J.B.